Phat
0563

วาสิฏฐีฉบับสอบไล่

สำหรับชั้นมัธยมปีที่ 6

เสนีย์ วิลาวรรณ

เรียบเรียง

294.31883
ส 9170

สำนักพิมพ์ธนบุรีศึกษา

782 วงเวียนใหญ่ ธนบุรี

ธนบุรี

3/-

หอสมุดแห่งชาติ
1 เม.ย. 2543
กรมศิลปากร
0563

วาสิฏฐีฉบับสอบไล่

สำหรับชั้นมัธยมปีที่ ๖

อาจารย์เสนีย์ วิลาวรรณ อ.ป.ค.ป.

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๓

จำนวน ๒๐๐๐ ฉบับ

พิมพ์จำหน่ายที่

สำนักพิมพ์ **ธนบุรีศึกษา** 782 วงเวียนใหญ่ ธนบุรี

3/-

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

วาสิฏฐี เบ็ญจพนธ์ ของ เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป หรือ พระยาอนุมานราชธน และ พระสารประเสริฐ นับว่าเป็นวรรณคดีที่ล้ำค่ายิ่งเล่มหนึ่งของไทย วาสิฏฐีเดิมคงจะเป็นเรื่องหนึ่งในพระสูตรทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน Karl Adoph Gjellcrup นักประพันธ์ชาวเดนมาร์คนำไปแต่งไว้เป็นภาษาเยอรมันให้ชื่อว่า Der Pilger Kamanita ต่อมานักประพันธ์ชาวอังกฤษชื่อ John E. Logie ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาอังกฤษให้ชื่อว่า Tne Pilgrim Kamanita

วาสิฏฐี มีรสทางวรรณคดีซาบซึ้งตรึงใจ ควรที่ทุกคนจะได้ถือมด้วยตนเอง แต่ถ้าจะต้องศึกษาในฐานะที่เป็นแบบเรียน วาสิฏฐีค่อนข้างจะทำความหนักใจแก่ผู้ศึกษาอยู่บ้าง เพราะเนื้อเรื่องยืดยาวและแฝงข้อคิดไว้ทุกบททุกตอน ความมุ่งหมายในการเรียบเรียงคู่มือนี้ก็เพื่อเป็นเครื่องมือแนะแนวทางแก่นักเรียนในการสอบไล่โดยเฉพาะ

เลขหมู่ 294.3 1885
เลขหมู่ ส๑๗๙

เสนีย์ วิลาวรรณ

๒๐ ม.ค. ๒๕๐๓

ข้อความเบื้องต้น

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีพระชาติตระกูลเป็น
วรรณกษัตริย์ ชาวอริยกะหรือฮินดู พระองค์ทรงเป็นโอรส
ของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา พระบิดาทรง
เป็นกษัตริย์แห่งศากยวงศ์ ครองกรุงกบิลพัสดุ์ นครหลวง
ของแคว้นศากยะ ซึ่งอยู่ตอนเหนือของอินเดีย หรือดินแดน
ที่เรียกว่า เนปาลในปัจจุบัน เมื่อยังทรงพระเยาว์พระพุทธ-
องค์ทรงได้รับคำทำนายจากอสิตดาบส ผู้ซึ่งเป็นที่คุ้นเคยและที่
นับถือของราชตระกูลว่า ถ้าอยู่ครองราชสมบัติ จักได้เป็น
จักรพรรดิราช ถ้าออกบวชจักได้เป็นศาสดาเอกในโลก พระ
ประยูรญาติมีความปรารถนาให้สิทธัตถกุมาร อยู่ครองราช-
สมบัติ จึงหาทางให้สิทธัตถกุมารเพลินเพลิดอยู่ในโลกียสุข
โดยสร้างประสาทขึ้น ๓ หลัง เพื่อผลัดเปลี่ยนใช้เป็นที่ประทับ
ตลอดทั้ง ๓ ฤดู เมื่อพระกุมารมีพระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา
โปรดให้อภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา หรือพิมพา ราช-
ธิดากษัตริย์แห่งเทวทหนคร อันประดู่เด่นางอมิตา พระ
กนิษฐภคินีของพระเจ้าสุทโธทนะ

สิทธัตถกุมารเสวยสุขสมบัติอยู่ในประสาทสามฤดู แวด

ล้อมด้วยสาวสนมกำนัลใน และเสี่ยงซับกล่อมประโคมดนตรี
เป็นเวลาเนิ่นนานจนพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา จึงทรงได้พระ
โอรสพระองค์หนึ่ง อันประสูติแต่นางยโสธรา ทรงพระนาม
ว่า ราหุลกุมาร สิทธัตถกุมารทรงเบื่อหน่ายโลกียสมบัติและ
ทรงครุ่นคิดจะแสวงหาความสุขที่แท้จริง ในคืนที่พระโอรส
ประสูตินั้น พระองค์จึงเสด็จหนีออกจากกรุงกบิลพัสดุ์ เพื่อ
จะทรงหลีกหนีไปให้พ้นจากพระประยูรญาติ จึงเสด็จไปประทับ
อยู่บริเวณเชิงเขา เวภาระ ใกล้กรุงราชคฤห์ นครหลวงแห่ง
แคว้นมคธ และเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองทุก ๆ เวลาเช้า
พระเจ้าพิมพิสาร ผู้ครองกรุงราชคฤห์ ได้ทอดพระเนตรเห็นพระ
องค์เป็นครั้งแรก ก็ทรงหยั่งรู้ได้จากพระลักษณะว่าพระองค์
เป็นโอรสกษัตริย์ ได้ตรัสอ้อนวอนสิทธัตถกุมารให้กลับไป
แคว้นศากยะดังเดิม หรือไม่ก็อยู่เสวยราชสมบัติกรุงราชคฤห์
ร่วมกับพระองค์ สิทธัตถกุมารทรงปฏิเสธทั้ง ๒ ประการและ
กลับเทศนาโปรดพระเจ้าพิมพิสาร จนบังเกิดความเลื่อมใสใน
รสพระธรรม

สิทธัตถกุมารทรงพยายามหาทางที่จะให้หลุด พ้น จาก ทุกข์
ด้วยวิธีทรมานพระวรกายต่าง ๆ ที่เรียกว่าทุกรกิริยา (ทุก-

กะระกิริยา) เช่น ทรงชบพระทนต์ด้วยพระทนต์ กลั้นลม
หายใจเข้าออก ตลอดจนทรงอดพระกระยาหาร แต่ก็ไม่ทำ
ให้บรรลุความสงบสุขได้ กลับเพิ่มความทุกขเวทนามากขึ้น
ต่อมาจึงได้พระสติ ทรงหันมาเสวยพระกระยาหารและทรงกระทำ
พระหทัย (ใจ) ให้ผ่องใส ในที่สุดก็ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้า เมื่อพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา ภายหลังจากได้เสด็จ
ออกจากบ้านเมืองมาเป็นเวลา ๖ ปี

เมื่อตรัสรู้ธรรมวิเศษแล้ว พระพุทธเจ้าทรงมีพระเมตตา
จิต เสด็จ ไป เทศนา สั่งสอน ประชาชน ใน แว่นแคว้น ต่าง ๆ ของ
อินเดีย เป็นเวลาถึง ๔๕ ปี ในบั้นปลายแห่งพระชนมชีพได้
เสด็จกลับมาแสดงธรรมตามหมู่บ้านเล็ก เมืองน้อย แห่ง
แคว้นมคธ จนมีพุทธดำเนินมาถึงกรุงราชคฤห์อีกครั้งหนึ่ง

๔

หนึ่ง

พระพุทธเจ้าเสด็จกลับเบญจคีรีนคร

สมเด็จพระสมณโคดม เสด็จพระดำเนินมาใกล้กรุงราชคฤห์หรือเบญจคีรีนครเป็นเวลาจวนพลบ ธรรมชาติในเย็นวันนั้นงดงามยิ่งนัก ทำให้พระองค์ทรงบังเกิดความปีติยินดียิ่งได้ทอดพระเนตรภูมิประเทศที่ได้ทรงคุ้นเคยมาแต่ก่อน เช่น คูหาใต้ต้นสัตบรรณ (ต้นตีนเป็ด) เชิงเขาเวภาระ อันเคยเป็นที่ประทับมาครั้งหนึ่งแล้ว ยิ่งทำให้พระหฤหัยเบิกบานยิ่งขึ้น ขณะที่ทรงเพลิดเพลินอยู่กับธรรมชาติสองข้างทาง พระองค์ทรงหวนระลึกไปถึงความหลัง ครั้งยังทรงพระเยาว์ และหลงละเลิงอยู่กับความสุขทางโลกเรื่อยมาจนรู้สึกเบื่อหน่ายราชสมบัติ เสด็จออกบรรพชาและได้มาพบพระเจ้าพิมพิสารที่กรุงราชคฤห์ เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว พระพุทธองค์มีพระประสงค์ที่จะแสวงหาความเงียบสงบตามลำพัง จึงมีพระพุทธดำรัสให้พระอานนท์ นำพระสงฆ์สาวกประมาณ ๒๐๐ รูป ล่วงหน้าไปพักอยู่ที่ป่ามะม่วง ซึ่งหมอชีวก แพทย์หลวงของพระเจ้าพิมพิสาร ถวายไว้เป็นที่ประทับของพระองค์ และในเย็นวันเดียวกันนั้น พระสารีบุตร อัครสาวก ก็จะนำ

พระภิกษุอีกหมู่หนึ่งมาพักด้วย พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระหฤทัย
จะไม่เสด็จกลับไปให้ถึงบ้านมะม่วง แต่จะทรงแสวงหาที่พัก
แรมชั่วคืนหนึ่ง ตามระแวกบ้านแห่งกรุงราชคฤห์

สอง

พบ

เนื่องจากมิดค่ำลงมากแล้ว พระพุทธเจ้าจึงมีพระพุทธ
ประสงค์จะทรงแรมคืนในบ้านแรกที่เสด็จไปถึง แต่พระองค์
ต้องตัดสินพระทัยเสด็จผ่านไปเสียถึง ๔ บ้าน จนถึงบ้านที่ ๕
จึงได้เสด็จเข้าไปขอพักแรม บ้านต่าง ๆ ที่พระองค์เสด็จเลย
ไปคือ

บ้านที่ ๑ เป็นบ้านของพรานนก ฝ่ายนั้งทาสีเขียว มี
ข่ายดักนกห้อยอยู่บนกิ่งไม้ เนื่องจากเจ้าของบ้านประกอบ
อาชีพไม่สุจริต พระองค์จึงไม่พักในบ้านนั้น

บ้านที่ ๒ เป็นโรงนาของพราหมณ์ผู้มีอันจะกิน ภริยา
ทั้งสองของพราหมณ์ กำลังทะเลาะวิวาทด่าทอกัน พระพุทธ
เจ้าเสด็จเลยไปเสีย เพราะไม่เป็นที่สงบ และปราศจากความ
สามัคคีปรองกัน

บ้านที่ ๓ เป็นบ้านที่มีการเลี้ยงดูกันสนุกสนานเฮฮา มี
การร้องรำทำเพลงกันอึกทึกโครมคราม หญิงแต่งกายงดงาม

นางหนึ่งออกมาเชื้อเชิญให้พระพุทธองค์เสด็จเข้าไป แต่พระองค์ทรงผ่านบ้านนั้นไปเสีย เพราะไม่เป็นที่เงียบสงบ พระองค์เคยตรัสสั่งสอนไว้ว่า

“ถ้าจะดูโศกาดูรในหมู่สงฆ์ ก็ในการร้องขับทำเพลง ถ้าจะดูความบ้าในหมู่สงฆ์ ก็ในการเต้นรำ ถ้าจะดูความเป็นเด็กในหมู่สงฆ์ ก็ในอาการยิงฟันหัวเราะ”

พระพุทธดำรัสนี้หมายความว่า พระสงฆ์ไม่ควรร้องเพลง ถ้าพระสงฆ์ร้องเพลง ก็เป็นที่น่าเศร้าเสียใจมาก พระสงฆ์จะต้องสำรวมกิริยาไม่เต้นไม่รำ ถ้าพระสงฆ์ทำเช่นนั้นก็เท่ากับผู้ขาดสติหรือเป็นคนบ้า พระสงฆ์จะต้องสงบเสงี่ยมไม่เบิดปากหัวเราะ อันเป็นอาการของเด็ก ๆ

บ้านที่ ๔ เป็นบ้านผู้ชายเนื้อโค เมื่อทอดพระเนตรเห็นชายสองคนกำลังชำแหละเนื้อโคอยู่จึงเสด็จเลยไป เพราะเจ้าของบ้านประกอบมิจฉาชีพ

บ้านที่พระพุทธองค์ทรงพักขอแรมคือบ้านของ ช่างปั้นหม้อ (กุมภการ) เพราะพระองค์ทรงเห็นว่าเจ้าของบ้านประกอบสัมมาอาชีพ เมื่อเสด็จเข้าไปในห้องโถงของช่างปั้นหม้อ ก็ทรงพบชายหนุ่มคนหนึ่ง ผู้เป็นแขกของเจ้าของบ้านนั่งอยู่ก่อนแล้ว พระพุทธองค์ทรงพอพระทัยที่จะประทับตามลำพังมาก

กว่า แต่เมื่อทรงนึกขึ้นได้ว่าผู้ที่พักอยู่ก่อนนั้น คงเป็นผู้แสวงหาความสงบเช่นเดียวกัน ก็ทรงไม่รังเกียจที่จะร่วมแรมคืนด้วย ตลอดยามแรกของคืนนั้น พระองค์สังเกตเห็นชายหนุ่มนั่งสงบนิ่ง จึงแน่พระทัยว่าจะต้องเป็นผู้แสวงหาความหลุดพ้น จึงได้ตรัสถามถึงสาเหตุที่ชายผู้นั้นละทิ้งบ้านเรือนมา

สาม

สู่ฝั่งแม่คงคา

กามนิตได้เล่าประวัติของตนให้พระพุทธเจ้าฟังว่า เขาเป็นบุตรพ่อค้าเศรษฐี ชาวเมืองอุชเชนี นครหลวงของแคว้นอวันตี เขาได้รับการอบรมในด้านศิลปะและวิชาการเป็นอย่างดี และได้เข้าพิธีพราหมณ์มาแล้ว การนิตมีความรู้ความสามารถอันบุตรของผู้ดีมีตระกูลจะพึงมีอย่างเชี่ยวชาญ *ราวกับว่าได้ไปศึกษามาจาก มหาวิทยาลัยตักกสิลา และเป็นที่พูดติดปากชาวอุเชชนีว่า "เชี่ยวชาญเหมือนมานพกามนิตเทียว"*

เมื่อกามนิตมีอายุได้ ๒๐ ปี บิดาแนะนำให้คุมเกวียนนำสินค้าไปขายยังกรุงโกสัมพี โดยให้เดินทางไปพร้อมกับท่านราชทูตที่จะไปเจริญ สัมพันธไมตรี กับพระเจ้า อุเทนกษัตริย์เมืองนั้น ทั้งนี้เพราะระหว่างทางมีโจรผู้ร้ายชุกชุมมาก บิดาของ

กามนิตมีความประสงค์ที่จะให้กามนิต ได้เป็นพ่อค้าสืบตระกูล มีหูตากว้างขวาง ได้รู้จักชนบธรรมเนียมกิริยามารยาทของผู้ดี และได้สมาคมกับคนชั้นสูง เช่นพวกท่านราชทูต

กามนิตได้นำสินค้ามี แก้วหิน ไม้จันทน์ผง เครื่องจักสาน และผ้า บรรทุกเกวียนโค ๑๒ เล่ม เดินทางผ่านป่าแดนเวทิศ และข้ามยอดเขาวินธัย เวลาล่วงไปประมาณเดือนหนึ่ง ก็เริ่มแลเห็นลำน้ำคงคา และยมุนา ไหลขนานกันมาแต่ไกล ท่านราชทูตอธิบายให้กามนิตฟังว่า แม่คงคาไหลมาจากภูเขาทางภาคเหนือ อันเป็นที่อยู่ของเทวดา แม่คงคามีสีเหลืองเปรียบได้กับวรรณพราหมณ์ ส่วนแม่น้ำยมุนาไหลผ่านหัสดินปุระและทุ่งกุรุ ซึ่งเคยเป็นสนามรบระหว่างพวกปาณฑพกับเการพ ในสงครามที่เรียกว่า มหาภารตยุทธ์ แม่น้ำสายนี้มีสีเขียว เปรียบได้กับวรรณกษัตริย์

เมื่อกามนิตเดินทางมาถึงกรุงโกสัมพี ได้พักอยู่ที่บ้านท่านประณาท สหายเก่าแก่ของบิดากามนิต รุ่งเช้ากามนิตได้รับอาบน้ำชำระกายในน้ำแม่คงคา และได้เอาขวดบรรจุน้ำศักดิสิทธิ์เพื่อไปฝากบิดาด้วย ประณาทได้ช่วยเหลือกามนิตจัดการขายและซื้อสินค้า เสร็จสิ้นภายในเวลาเพียง ๒—๓ วัน

๕

สาวน้อยผู้เดาะคลี

โสมทัต์บุตรของประณาทได้พากามนิต ไปเที่ยวที่อุทยานนอกเมือง ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งน้ำแม่คงคา กามนิตได้ชมการเดาะคลีของพวกนางงามที่สุดของกรุงโกสัมพี ซึ่งล้วนเป็นพรหมจาริณี ที่มั่งมีและชั้นสูง เพื่อบูชาพระลักษมีหรือพระศรีเทวีแห่งเขาวินธัย ขณะที่นางผู้หนึ่งซึ่งมีรูปร่างหน้าตางดงามและเดาะคลีได้ชำนาญเป็นพิเศษ แสดงการเดาะคลีอยู่แต่ผู้เดียว ได้ทอดสายตามาประสบกับสายตาของกามนิต คลีลูกหนึ่งได้พลาดจากมือนางกระเด็นออกมานอกเวที กามนิตได้ใช้วิชากลเม็ดมวยปล้ำ แย่งลูกคลีนั้นไว้ได้ สาตาเคียร บุตรประธานมนตรี มีความแค้นเคืองกามนิตมาก ได้ตรงเข้ารั้งตัวกามนิตไว้ แต่เผอิญไปกระชากถูกสร้อยคอทำด้วยแก้วตาเสือ มิเครื่องรางร้อย ของกามนิตขาด และได้ขว้างสร้อยนั้นไปที่เท้ากามนิต แต่กามนิตไม่ได้สนใจต่อการอาฆาตมาดร้ายของสาตาเคียรแม้แต่น้อย เพราะจิตใจของเขาจดจ่ออยู่ที่สาวงามผู้เปรียบเหมือนพระลักษมีอวตารมา แต่ผู้เดียว

เมื่อกลับมาถึงที่พัก กามนิตครุ่นคิดถึงแต่นางนั้นจน

รับประทานอาหารไม่ได้และนอนไม่หลับ ตกบ่ายก็ชวน
โสมทัตต์ไปเที่ยวที่อุทยานอีก แต่ไม่ได้พบนางที่พึงประสงค์
เพื่อให้หายรำคาญใจ กามนิตจึงปลดฉากที่แขวนอยู่บนข้างฝา
ห้องมาวาดรูปนางในเวลาตบลูกคลี กามนิตกล่าวว่า “*อันว่านก*
เขาไฟซึ่งมีเสียงเพราะอ่อนหวานยินชีพอยู่ได้ด้วยแสงจันทร์ฉัน
ใด ข้าพเจ้ายินชีพต่อมาได้ก็ด้วยแสงจันทร์แห่งดวงหน้าของ
นางฉันนั้น” ถึงแม้กามนิตจะนอนไม่หลับและกินอาหารไม่ได้
แม้แต่คำเดียว แต่ไม่ตายก็เพราะได้ระลึกเห็นภาพดวงหน้าอัน
เลอโฉมของนางในความทรงจำ เช่นเดียวกับนกเขาไฟมีชีวิต
อยู่ได้ด้วยการชมแสงจันทร์

ห้า
รูปวิเศษ

กามนิตนอนไม่หลับนั่งสงบนิ่งอยู่ตลอดคืน รุ่งเช้าก็ลงมือ
วาดรูปนางในฝันต่อไป โสมทัตต์เข้ามาหาและแกล้งยั่วเย้า
กามนิตว่า ห้องที่อยู่ไม่เหมาะกับกามนิตผู้ซึ่งกำลังบำเพ็ญตบะ
พอเหลือบเห็นภาพวาดเข้าจึงกล่าวต่อไปว่า คงจะเป็นหมอผี
หรือเทพองค์ใดองค์หนึ่ง ที่เขียนรูปนี้ขึ้นเพื่อทำลายตบะของ

กามนิต และตนนิกได้แล้วว่าเทพองค์ที่วาดรูปวาสิฏฐีคือ
กามเทพ ผู้มีสมญาว่า "ไม่แพ้ใคร" ทรงดอกไม้เป็นลูก
ธนู และมีธงเป็นรูปปลามังกร

โสมทัตย์เย้ยต่อไปอีกว่า กามนิตเกิดความกระวนกระ-
วายใจก็เพราะกามเทพพิโรธ จะต้องใช้ปัญญาผู้หญิงจึงจะแก้
ไขความเดือดร้อนครั้งนี้ได้ โสมทัตย์รับอาสานำรูปนั้นไปให้
เมทินีคู่รักของตน ผู้เป็นลูกเรียงพี่เรียงน้องกับวาสิฏฐี ก่อนที่
โสมทัตย์จะนำรูปไป กามนิตได้จารึกข้อความเป็นกาพย์กลบท
๔ บาทไว้ในฉากรูป ถ้าอ่านวิธีหนึ่งจะได้ความอย่างหนึ่ง คือ

อ่านถอยหลัง จะได้ความว่า ดูกคดีที่กามนิตโยน
กลับไปให้นางคือดวงใจของเขา

อ่านจากบรรทัดบนลงมาบรรทัดล่าง จะได้ความ
กล่าวถึงความโศกเศร้าเสียใจที่ต้องพรากจากนาง

อ่านจากข้างล่างย้อนไปข้างบน แสดงให้เห็นว่า
กามนิตยังคงมีความหวังอยู่

โสมทัตย์ได้นำรูปวาดนั้นมาส่งคืนให้กามนิต ปรากฏว่า
วาสิฏฐีได้แก่กาพย์ตอบไว้ ๔ บาท ด้วยลายมืออันงดงาม
เป็นใจความว่าความรักที่กามนิตแสดงต่อนางนั้น นางไม่ได้ถือ

เอาเป็นจริงเป็นจัง และไม่ได้สนใจมากนัก โสมทัตต์ได้กล่าวชวนกามนิต ให้ไปที่บนลานใน บริเวณ บ้าน ของ วาสิฏฐี ในคืนวันถัดไป กามนิตรู้สึกปลาบปลื้มใจมาก เผอิญท่านราชทูตส่งคนมาบอกให้กามนิตเตรียมตัวเพื่อเดินทางกลับกรุง อุชเชนี ในเช้าวันรุ่งขึ้น กามนิตตกใจเป็นที่สุดรีบไปหาท่านราชทูตร้องไห้อ้อนวอนให้ท่านเลื่อนเวลากลับออกไปอีกวันหนึ่ง อ้างว่าธุระการค้าสำคัญยังไม่เสร็จ ท่านราชทูตเสียอ้อนวอนไม่ได้จึงยอมตกลง กามนิตได้สั่งคนใช้ให้เตรียมเกวียนและโคไว้ให้พร้อม พอถึงกำหนดจะได้ออกเดินทางได้ทันที

หก

บนลานอโศก

กามนิตและโสมทัตต์ แต่งกาย ด้วย เสื้อผ้าสีดำ อย่าง รัดกุมมิดถิดดาบ ใช้ลำไม้ไผ่พาดไต่ขึ้นไปยังบริเวณลานบ้านของนายช่างทองบิดาของวาสิฏฐี ขณะนั้นวาสิฏฐีและเมทินีมารออยู่ก่อนแล้ว โสมทัตต์ตรงไปสนทนากับเมทินีคู่รักของตน ส่วนกามนิตพอแลไปเห็นวาสิฏฐีก็เริ่มตัวสั่นสะท้าน แต่ก็แข็งใจเดินไปหา และพูดหลุดปากออกมาได้ว่าเป็นบุญที่ได้มาพบ

วาสิฏฐีก็รู้สึกประหม่าเช่นกัน นางค่อย ๆ สำรวมจิตใจกล่าว
เชิญให้กามนิตนั่งร่วมม้าตัวเดียวกัน วาสิฏฐีขอบใจกามนิต
ที่สามารถโยนลูกคลีไปให้นางได้อย่างชำนาญ มิฉะนั้นนางก็
จะไม่ได้บุญกุศล ซ้ำพระลักษมีก็จะพิโรธและอาจสาปแช่ง
นางด้วย กามนิตตอบว่าไม่ควรขอบคุณเขา เพราะเขาเอง
เป็นฝ่ายผิดที่เพ่งสายตาไปสบกับสายตาของนาง วาสิฏฐีจึงพูด
กระทบว่ากามนิตกล่าวค้านถ้อยคำของตนเอง เพราะกามนิต
เคยกล่าวแก่โสมทัตว่ายิมือในการเล่นคลีของนาง สู้หญิงใน
เมืองอุชเชนีไม่ได้ แต่ในที่สุดกามนิตก็สามารถใช้วาทศิลป์
ของเขาระบายความในใจทำให้วาสิฏฐีใจอ่อน ซบลงร้องไห้
กับอกของเขา และแสดงอาการให้เห็นว่านางก็รักเขาอย่าง
สุดซึ้ง หลังจากได้พร่ำรำพันความรักต่อกันแทบสุดสวาทขาด
ใจ กามนิตได้บอกให้วาสิฏฐีทราบว่า เขาจำต้องเดินทาง
กลับบ้านในเช้าวันรุ่งขึ้น และจะรีบมาหานางอีกเมื่อสิ้นฤดูฝน
แล้ว กามนิตพยายามชี้แจงเหตุผลสักเท่าไร วาสิฏฐีก็ไม่ยอม
เชื่อ ร่ำแต่ร้องไห้และตัดพ้อต่อว่า กามนิตจึงรับปากที่จะอยู่
ในกรุงโกสัมพีต่อไป พอกลับไปถึงที่พักกามนิตส่งคนไปบอก
ท่านราชทูตว่า เขาไม่สามารถเดินทางกลับพร้อมกับท่านได้

เพราะจัดธุระยังไม่เสร็จ ท่านราชทูตโกรธมาก มาหากามนิต ด้วยตัวเอง พยายามบังคับ ขู่ และปลอบ เพื่อที่จะให้กามนิต เดินทางไปพร้อมกับท่าน แต่ก็ถูกกามนิตยืนกรานขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม

เมื่อท่านราชทูตออกจากกรุงโกสัมพีไปแล้ว กามนิตได้ไปหาวาสิฏฐีที่ลานหลังบ้านของนางทุกคืน บริเวณนั้นร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ โดยเฉพาะต้น *"อโศก"* หรือ *"สุขหฤทัย"* กามนิตกับวาสิฏฐีจึงให้ชื่อลานนั้นว่า *"ลานอโศก"* คืนวันหนึ่งเขาทั้งสองยืนชมน้ำแม่คงคาและยมุนา ซึ่งไหลคดเคี้ยวขนานกันไปบนที่ราบ แล้วไปบรรจบกับแม่คงคา แดนสวรรค์ตรงที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งซึ่งเรียกว่า *"จุลาตริคูณ"* และได้กล่าวถึงมหาบรรพตหิมพานต์ อันเป็นเทือกเขาใหญ่ทางทิศเหนือ ยอดเขาสูงนี้หิมะปกคลุมอยู่ตลอดเวลา เป็นที่สถิตของเหล่าเทวดา ตามหุบเขาและป่าใหญ่ก็เป็นที่อยู่ของฤษี นอกจากนี้ยังได้สนทนากันถึงแม่น้ำยมุนาและเรื่องราวในมหากาพยภารตะ กามนิตแสดงความปรารถนาอยากได้พบเมืองหัสดินบุรี และวีรบุรุษที่เสียชีวิตในการรบที่กุรุเกษตร เขาอยากได้เห็น *ภีสมะ กฤษณะ* และ *อรชุน*

วาสิฏฐีได้เล่าเรื่องต้นประวาลพฤกษ์ให้กามนิตฟังว่า ประวาลพฤกษ์เป็นต้นไม้สวรรค์ ดอกมีสีแดงเข้ม ส่งกลิ่นหอมไปไกล ใครได้สูดจะระลึกชาติได้ ในมนุษยโลกมีแต่ฤษีเท่านั้นที่ได้สูดกลิ่นดอกไม้นี้ ครั้งหนึ่งพระกฤษณะชินไปรบกับพระอินทร์ในแดนสวรรค์ แล้วนำประวาลพฤกษ์มาปลูกไว้ในสวนของพระองค์

วาสิฏฐีได้แสดงความคิดเห็นต่อไปว่า ถึงกามนิตกับนางจะไม่ใช่พระนลและนางทมยันตี แต่ก็เชื่อแน่ว่ามีความรักต่อกันดุดังมีไม่แพ้ท่านทั้งสอง ความรักและความมอบไว้ใจกันเปรียบได้กับเสียงอันไพเราะของพิณ ซึ่งนางและกามนิตเป็นผู้ดีด นางกล่าวว่าพราหมณ์ผู้เป็นครูประจำตระกูลเคยสอนว่าผู้หญิงไม่ควรออกความคิด มีหน้าที่แต่กราบไหว้พระกฤษณะเท่านั้น

วาสิฏฐีได้เปรียบเทียบว่ากามนิตคือพระนล ส่วนตัวนางคือนางทมยันตี และได้กล่าวคำดังที่นางทมยันตีเคยกล่าวแก่ต้นอโศกเมื่อครั้งติดตามหาพระนลอยู่กลางป่า ขณะที่กามนิตกับวาสิฏฐีกำลังแสดงความรักต่อกัน อโศกสีแดงดอกหนึ่งร่วงลงมาถูกแก้มของเขาทั้งสอง กามนิตได้เก็บอโศก

ดอกนี้ไว้เป็นที่ระลึก

โสมทัตต์ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับความรักไว้ว่า ความรักเปรียบได้กับสีเหลืองหญ้าฝรั่น เห็นได้ง่าย แต่ว่าตกจางเร็ว ส่วนสีแดงชาด ถ้าสีไม่ตก ก็เป็นสิ่งที่แลเห็นได้ง่ายในตัว

วาสิฏฐีได้กล่าวค้านโสมทัตต์ไว้ด้วย ถ้อยคำอันหลักแหลมว่า ความรักแท้ย่อมสามารถต้านทานอุปสรรคทั้งปวงของชีวิต และเต็มใจเสียสละ ยอมทนทุกข์ทรมาน เพื่อให้ผู้ที่รักเป็นสุข ฉะนั้นความรักแท้ควรจะมีสีดำดังสีนิล เหมือนสีพระศอของพระศิวะ ผู้ทรงเสียสละทนดื่มน้ำพิษเพื่อรักษาโลกไว้มิให้เป็นอันตราย เมื่อมีความรัก ความขมขื่นจะตามมาเสมอ ฉะนั้นความรักควรมีสีดำอันเป็นสีแห่งความขมขื่น

๙
เจ็ด
ในหุบเขา

กามนิต ได้ปีนป่ายหุบเขาขึ้นไปพบวาสิฏฐี ที่ลานอโศกทุกคืน รู้สึกว่าตนเองมีความสุขอย่างยิ่งและนึกขบขันที่บางคนคิดว่าโลกนี้มีแต่ความทุกข์ พยายามจะหนีโลกไม่ต้องการมาเกิด

อีก กามนิตกล่าวแก่โสมทัต์ว่า *"คนเรานี่บางคนช่างโง่บัดซบจริง ดูเหมือนว่าโลกเรานี้จะหาที่มีความสุขเลิศยิ่งกว่าลานอโศกนี้เป็นไม่มีแล้ว"* พอพูดขาดคำลง กามนิตกับโสมทัต์ก็ถูกคนร้ายประมาณ ๘—๑๐ คน ที่สาตาเคียรว่าจ้างมา เข้ากลุ้มรุมทำอันตราย เนื่องจากทั้งสองเป็นนักฟันดาบที่สามารถ มีไหวพริบดีและชำนาญภูมิทางกว่า จึงหลบหลีกเอาตัวรอดมาได้ กามนิตบาดเจ็บสาหัส ป่วยอยู่หลายสัปดาห์ ในระยะเดียวกันนั้น วาสิฏฐีล้มเจ็บลง ต้องติดต่อกันด้วยภาษาดอกไม้ด้วยความช่วยเหลือของเมทินี เมื่อวาสิฏฐีหายเจ็บแล้วก็ถูก บิดา มารดา กักตัวไม่ ให้ ออกไป ที่ลานบ้าน ในเวลาค่ำคืน กามนิตกับวาสิฏฐี ได้พบกันก็แต่ ในที่เปิดเผย และไม่มีโอกาสได้พูดจากันเต็มที่ วาสิฏฐีได้ขอร้องให้กามนิตรีบออกไปเสียจากกรุงโกสัมพี มิฉะนั้นจะได้รับอันตรายจากสาตาเคียรอีก

๑๘

แปด

ดอกฟ้า

ก่อนที่กามนิตจะจากไป วาสิฏฐีได้นัดหมายให้กามนิตไปพบนาง ที่เทวาลัยพระกฤษณะ อันเป็นเทวสถานร้างปรักหักพังทางด้านตะวันออกของกรุงโกสัมพี บริเวณรื่นรมย์ไปด้วยไม้ประดู่ลาย ที่เทวาลัยมีหญิงแก่ผู้วิเศษคนหนึ่ง เป็นหมอผีและสามารถทำนายเหตุการณ์ภายหน้าได้ กามนิตนำกองเกวียนออกไปจากเมืองในเวลาบ่าย อันเป็นเวลาที่ผู้คนไปจ่ายตลาดและไปศาล เพื่อให้สาตาเคยรเห็นหรือทราบว่าตนไปจากกรุงโกสัมพีแล้ว พอพ้นตัวเมือง กามนิตก็ปลอมตัวเป็นคนใช้ขี่ม้ามาถึงเทวาลัยพระกฤษณะในเวลาค่ำ หญิงผู้วิเศษทำนายว่าชะตาของกามนิตและวาสิฏฐีดีไม่มีร้าย แต่วาสิฏฐีไม่สู้เชื่อแสดงความวิตกว่า เมื่อกามนิตจากไปแล้วจะไม่มีโอกาสพบกันอีก นางได้ขอให้กามนิตดูทางช้างเผือก หรือแม่คงคาสวรรค์ และขอร้องให้กามนิตให้ปฏิญญาณร่วมกับนางต่อพระคงคาสวรรค์ว่า ถึงแม้จะไม่ได้พบกันอีกในโลกนี้ ก็จะรักษาความซื่อสัตย์ต่อกันไว้และยินดีจะไปร่วมทุกข์ร่วมสุขกันอีกในวิมานสวรรค์

วาสิฏฐี ได้กล่าวถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งไว้ว่า

๓. *"ขันธ์ชื่อว่ากรรม เราจะหลีกลี้หนีไม่พ้น ต้องปล่อยไปตามกรรมเหมือนดังกระแสน้ำที่พัดพาเอาต้นอ้อลอยไปฉะนั้น"*

๒. *"ในโลกนี้มีแต่สิ่งมายา ไม่แน่นอน แม้แต่เวลาที่เราพูดกันอยู่ขณะนี้ก็ไม่ใช่ของเรา จะมีอยู่แน่ก็แต่ในสวรรค์"*

วาสิฏฐี ได้กล่าวถึงสวรรค์และดอกฟ้าไว้ดังนี้

สวรรค์เป็นแดนแห่งความสว่างรุ่งเรือง ไม่มีขอบเขตจำกัด อยู่ทางทิศตะวันตก ผู้ใดมีความเบื่อหน่ายโลก มุ่งมั่นที่จะไปสวรรค์ ก็จะได้บังเกิดในดอกบัวหรือดอกฟ้าในห้องน้ำอันศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์ ถ้าการกระทำ วาจาและความตรึกนึก เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ดอกฟ้าหรือดอกไม้ทิพย์นั้นก็เจริญเติบโตยิ่งขึ้น ตรงกันข้าม ถ้าการกระทำ คำพูด และความคิด เป็นไปในทางชั่ว ดอกฟ้านั้นก็จะร่วงโรยลงทุกที

กามนิตกับวาสิฏฐี่ได้ประสานมือกัน จิตใจของเขาทั้งสองเลื่อนลอยไป ประหนึ่งว่าขึ้นไปอยู่ในดอกฟ้าบนสวรรค์ วาสิฏฐี่ได้จูบลากามนิตเป็นครั้งสุดท้าย แล้วก็เป็นลมสลบไป

๒๐

เก้า

ใต้ดาวโจร

กามนิตคุมกองเกวียนของเขารอนแรมมาได้ ๑๒ วัน ก็เข้าเขตป่าแห่งแคว้นเวทิศ พอเวลาเที่ยงวันก็ได้หยุดพักผ่อนตรงหุบเขาแห่งหนึ่ง ซึ่งมีต้นไทรใหญ่ ใบหนาทึบให้ความร่มรื่น และอยู่ใกล้ลำธาร ขณะที่กำลังพักผ่อนกันอย่างสุขสำราญ ได้ถูกโจรปล้นโดยไม่รู้สึกตัว กามนิตและคนของเขาได้ต่อสู้จนสุดความสามารถ เนื่องจากโจรมีกำลังมากกว่า คนของกามนิตจึงถูกฆ่าหมดเหลือแต่คนใช้เก่าแก่คนหนึ่ง กับตัวกามนิตเท่านั้น หัวหน้าของโจรพวกนี้คือ *องคุลิมาล* รูปร่างสูงใหญ่ เคราดกหน้าตาหน้าเกลียดน่ากลัว *มีนิ้วแม่มือคนร้อยเป็นพวงคล้องคอไว้เป็นสามสาย* องคุลิมาลเป็นผู้ที่พันดาบของกามนิตกระเด็นหลุดจากมือ และกระชากสร้อยแก้วตาเสือไปจากคอกามนิตดอกอโศกสีแดงที่กามนิตเก็บไว้เป็นที่ระลึกก็ถูกพวกโจรเหยียบย่ำจนแหลกเป็นผงจมดินไป องคุลิมาลต้องการฆ่ากามนิตด้วยการทรมานให้ตายไปอย่างช้า ๆ แต่พวกโจรส่วนมากต้องการค่าไถ่ โดยเฉพาะ*วาชศรพ* โจรศีรษะโล้น ไม่ดื่มสุรา มีความพอใจในตัวกามนิต เพราะเชื่อว่ากามนิตเกิดเวลาดาวโจรขึ้น วัน

หนึ่งคงจะได้เป็นโจรเช่นเดียวกับตน ในที่สุดองคุลิมาลก็ยอม
ปล่อยตัวคนใช้เก่าแก่ไปเพื่อนำเงินมาไถ่ตัวกามนิต องคุลิมาล
ได้เอาใบตาลมาขีดเขียนเป็นเครื่องหมาย ให้คนใช้ถือไว้เพื่อ
ป้องกันภัยจากโจรเหล่าอื่น

พวกโจรที่องคุลิมาลเป็นหัวหน้าเรียกว่าโจร "ผู้ส่ง" มี
ธรรมเนียมอยู่ว่า ถ้าจับใครได้สองคน ก็จะปล่อยคนหนึ่งไป
นำเงินมาไถ่ตัวอีกคนหนึ่ง คือ

ถ้าจับ พ่อ กับ ลูก ได้ ก็จะปล่อย พ่อ ไป
,, อาจารย์ ,, ศิษย์ ,, ,, ศิษย์ ,,
,, นาย ,, บ่าว ,, ,, บ่าว ,,
,, พี่น้อง ,, ,, คนหนึ่ง ,,

เมื่อนำเงินมาเป็นค่าไถ่ ครบ จำนวน และ ทัน กำหนดเวลา
โจรก็จะปล่อยตัวและไป ส่งให้ ได้ รับ ความ ปลอดภัย จน ถึง บ้าน
เมือง แต่ถ้าบิดพริ้วหรือนำค่าไถ่มาให้ไม่ครบถ้วนหรือผิด
เวลา โจรก็จะนำผู้ที่ยิดไว้มาเลอยผ่ากลางตัว แล้วนำไปทิ้งไว้
กลางถนน ให้ท่อนศีรษะหันไปทางทิศที่พระจันทร์ขึ้น

โจรพวกนี้จะทำการปล้นสะดมก็แต่ในเวลาข้างแรมเดือน
มืด เพราะเชื่อว่าเป็นระยะเวลาที่พระเจ้าแม่กาลี คอยช่วย

เหลือโจรกรรม พอถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ จะมีการทำพิธีบูชา
ยัญ คือฆ่าวัวและแพะดำ และคนที่จับมาได้ ให้เลือดพุ่งเข้า
ปากเทวรูปพระเจ้าแม่กาลี ซึ่งมีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
สวมสังวาลทำด้วยหัวกะโหลกคน

ในระยะแปดค่ำข้างขึ้น จะมีการแสดงลัทธิธรรมเนียม
โจร ซึ่งวาชศรพเป็นผู้สอน วาชศรพเป็นบุตรพราหมณ์ แต่
เกิดเวลาดาวฤกษ์โจรขึ้น ชั้นแรกเป็นโจรพวกถัก ต่อมา
เปลี่ยนมาเข้าพวกโจร "*ผู้ส่ง*" ทำหน้าที่ ๒ ประการ คือ

๑ เป็นครูผู้ทำพิธีบูชายัญ

๒ เป็นครูสอนวิชาการโจรและธรรมจรรยาโจร

สิบ

รหัสยลัทธิ

รหัสยลัทธิ คือความเชื่ออันลึกลับที่วาชศรพแสดงแก่
พวกโจร เป็นคำอธิบายข้อความในกาลีสูตรไว้ว่า *เทวะ* หรือ
ทัณฑ์ อันเป็นบทลงโทษที่พระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้าหน้าที่
กำหนดไว้เพื่อใช้แก่โจร เช่น ตัดแขนขาและจมูก เอาลงหม้อ
น้ำเดือด ฯลฯ เป็นการไม่สมควรและไม่ถูกต้อง โจรจะต้อง

พยายามหลีกเลี่ยง

เหตุผลที่โจรไม่ควรจะต้องรับโทษมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑ *"เพราะความว่างเปล่า"* อันเป็นหลักแห่งเหตุผลที่ว่า ร่างกายของคนหรือสัตว์ ประกอบด้วยอนุปรมาณู อันเป็นสิ่งที่แยกไม่ได้ การตัดหัวคนหรือสัตว์ เป็นการฟันดาบลงไปในช่องว่างระหว่างอนุปรมาณู หรือความว่างเปล่านั่นเอง ฉะนั้นการฆ่าคนก็เท่ากับเอาดาบฟันเข้าไปในความว่างเปล่า จึงไม่เป็นความผิดและไม่ต้องรับโทษ

๒. *พระเวท* อันเป็นคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งซึ่งมีภาวะอันแท้จริง คือทรงความแน่นอน ไม่รู้จักสลาย ก็มีแต่พระพรหมเท่านั้น การฆ่าคนหรือสัตว์จึงไม่เป็นความจริง คือไม่มีใครเป็นผู้ฆ่า และไม่มีใครถูกฆ่า เมื่อการฆ่าไม่มี การที่โจรทำลายชีวิตคนหรือสัตว์ จึงไม่เป็นความผิด

๓. *ภควัทคีตา* ซึ่งเป็นคำสอนของพระกฤษณะ ผู้ทรงเป็นพระนารายณ์อวตาร ตรัสให้กำลังใจแก่อรชุนในขณะที่ทำสงครามกับพวกเการพไว้ว่า พระพรหมสร้างโลก และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก เมื่อสร้างแล้วพระพรหมจะทำลาย

แล้วก็สร้างใหม่ คนหรือสัตว์เมื่อตายแล้วก็จะไปเข้ารวมอยู่ใน
พระพรหม ฉะนั้นการฆ่าคนจึงไม่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ
วาชศรพได้กล่าวสรุปไว้ว่า การกระทำบางอย่าง เช่น
ให้ทาน ทำความสงบเสงี่ยม ไม่บังเกิดบุญกุศล การทำลาย
ชีวิตและทรัพย์สมบัติของผู้อื่นก็ไม่เกิดบาป เพราะเป็นการ
กระทำอย่างพระพรหมซึ่งเป็นทั้งสร้างและผู้ทำลาย คำสอน
ที่ว่าการทำทารุณกรรมย่อมได้รับโทษในนรก เป็นลัทธิที่คน
ขลาดและอ่อนแอคิดขึ้น เพื่อหาทางป้องกันตนให้พ้นภัยจาก
ผู้มีอำนาจมากกว่า

สิบเอ็ด

งวงช้าง

ขณะที่กามนิตถูกโจรกักตัว รอจนกว่าคนใช้จะนำเงิน
มาไถ่ กามนิตได้พยายามเรียนรู้ภาษาพูดของพวกโจร ครั้น
กำหนดวันที่คนใช้จะต้องมาถึงใกล้เข้ามา กามนิตเริ่มวิตก
เกรงว่าคนใช้จะไม่สามารถกลับมาได้ทันเวลา วาชศรพได้
ปลอบใจกามนิตว่าชะตา ของ กามนิต ไม่ ต้อง รับ โทษ จาก การที่
นำเงินค่าไถ่มาไม่ทันกำหนดเวลา เพราะจะต้องได้เป็นโจรแน่

ในที่สุดคน ใช้ ก็ นำเงินค่าไถ่มา ชำระก่อนกำหนดราวหนึ่งสัปดาห์เต็ม องคุลิมาลจึงต้องปล่อยตัวกามนิตไปตามธรรมเนียม แต่ก็แสดงอาการเสียดายอยากได้เลือยตัวกามนิต วาชศรพก็มีความอาลัยอยากให้กามนิตได้เป็นโจรเช่นเดียวกับตน องคุลิมาลสั่งให้โจร ๔ คน ไปส่งกามนิตกับคน ใช้ ให้รับความปลอดภัยจนถึงกรุงอุชเชนี

เมื่อกลับไปถึงบ้าน กามนิตขออนุญาตบิดาไปค้ายังกรุงโกสัมพีอีก แต่บิดาไม่ยอม เพราะ

๑ ไม่มีทุนและกำลัง สามารถ ที่จะแต่งกองเกวียนไปค้าได้อีก เนื่องจากต้องเสียเงินค่าไถ่ สินค้าและข้าทาสบริวารเป็นจำนวนมาก

๒ เกรงจะถูกโจรผู้ร้ายคอยดักปล้นอีก โดยเฉพาะองคุลิมาล

ต่อมามีข่าวลือว่า สาคาเคยรได้ปราบโจรพวกองคุลิมาล ราบคาบ และประหารชีวิตองคุลิมาลกับพวกที่สำคัญ บิดามารดาจึงต้องยอมให้กามนิตเดินทางไปค้าที่กรุงโกสัมพีอีก แต่กามนิตล้มป่วยลง เมื่อทุเลาแล้วก็ต้องรอจนสิ้นฤดูฝน พอหมดหน้าฝนแล้ว กามนิตนำเกวียน ๓๐ เล่มบรรทุกสินค้า ริบ

เดินทางไปยังกรุงโกสัมพี แต่เข้าเมืองไม่ได้เพราะการจราจร
ติดแน่นไปหมด กามนิตได้ทราบจากชาวเมืองว่า การจราจร
ติดก็เพราะกระบวนแห่เจ้าสาวของสาคาเคียร กำลังเคลื่อนไป
ยังเทวลัยพระกฤษณะ กระบวนหน้าเป็นกองทหารม้ากุมหอก
ที่ไปปราบองคุลิมาลได้ ต่อไปถึงตัวเจ้าสาวนั่งคลุมหน้ามาใน
กูบช้างพลาย ซึ่งประดับไว้งดงามมาก กามนิตถึงแก่ถึง
จังงังเมื่อแลไปที่งวงช้าง เพราะตกแต่งไว้เป็นพิเศษ คือเอา
หนังช้างเป็นพื้นสี เอาใบอโศกประดับเป็นรูปหอก ใช้ดอก
อโศกสีเหลือง แสดและแดง แซมตรงกลาง เจ้าสาวแสดง
อาการโศกเศร้ามากและใจลอย เพื่อนเจ้าสาวจึงต้องเตือนสติ
เพราะเกรงจะตกลงมาจากหลังช้าง กามนิตจำได้ว่าเพื่อนเจ้า
สาวคือเมทินี ทันใดนั้นเจ้าสาวได้เปิดผ้าคลุมหน้าออก และ
เจ้าสาวผู้นั้นคือ วาสิฏฐี นั่นเอง

สิบสอง

ที่ฝังศพของวาชศรพ

เมื่อปรากฏแก่สายตาว่า วาสิฏฐีคนรักของเขาต้องตก
ไปเป็นเจ้าสาวของสาคาเคียร กามนิตถึงแก่หน้ามืดเป็นลมนอน

นิ่งแซ่ว ไม่ยอมกินอาหารอยู่หลายวัน หลายคืน เขาได้สั่งให้คนใช้รีบจัดการขายสินค้าโดยเร็ว เพราะเขาไม่สามารถทำอะไรได้และไม่ต้องการให้ใครเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการบีดมิให้วาสิฏฐีทราบว่าตนมากรุงโกสัมพี กามนิตเกิดความรู้สึกสับสนขึ้นภายในจิตใจ แค้นก็แสนแค้นที่วาสิฏฐีไม่รักษาความสัตยสัญญา แต่เมื่อนึกถึงภาพอันสร้อยเศร้าของนางซึ่งแสดงให้เห็นว่านางไม่ไยดีในตัวสาตาเคียร ความโกรธความแค้นก็พลันหาย เหลือแต่ความสงสารจับใจ เลยตกลงใจแน่วแน่รีบออกไปเสียจากกรุงโกสัมพี เพื่อไม่ให้นางทราบว่าเขายังมีชีวิตอยู่ ความทุกข์โศกของนางจะได้เลือนลางไปทีละน้อย

กามนิตคุมเกวียนออกจากกรุงโกสัมพีทางประตูเมืองด้านตะวันตก ได้แลเห็นศีรษะโจรพวกองคุลิมาลถูกเสียบประจานอยู่บนเชิงเทินและกำแพงเมือง เขาจำได้ว่าหัวกะโหลกหนึ่งเป็นหัวของวาชศีรพ เมื่อกามนิตระลึกถึงคำทำนายของวาชศีรพที่ว่าเขาเกิดเวลาดาวโจรขึ้น ทำให้กามนิตตัดสินใจที่จะเข็มโจรทันที เพื่อจะได้ทำการแก้แค้นสาตาเคียร เมื่อเดินทางต่อไป กามนิตได้พบหัวหน้าพ่อค้าเกวียนผู้หนึ่ง ทำพิธีชาปูหลุมฝังศพ

ของวาชศรพซึ่งอยู่บนเนินใกล้ทาง พ่อค้าคนนั้นได้แนะนำให้
กามนิตทำการบูชาหลุมฝังศพวาชศรพ เพื่อจะได้รับความ
ปลอดภัยในการเดินทาง เพราะวาชศรพเป็นผู้ศักดิสิทธิ์
สามารถชำระล้างบาปได้หมดได้ ไปจุติอยู่ในสวรรค์และคอย
คุ้มครองป้องกันภัยจากโจรผู้ร้ายให้แก่คนเดินทาง เมื่อพ่อค้า
ทราบว่าชณะที่วาชศรพยังมีชีวิตอยู่มีความชอบพอกามนิต จึง
กล่าวชมว่า *"นับว่าสูท่าน มีบุณย์วาสนาแท้ๆ ถ้าข้าพเจ้า
เป็นผู้ที่วาชศรพโปรดปรานแล้ว ในสองสามปีเท่านั้น ข้าพเจ้า
ควรจะเป็นคนมั่งมีที่สุดในกรุงโกสัมพี*

กามนิตได้เซ่นบูชาหลุมฝังศพของวาชศรพ ตามคำแนะ
นำของพ่อค้า และได้อ้อนวอนขอให้วาชศรพบันดาลให้เขาไป
พบพวกโจรเพื่อจะได้สมคบเข้าเป็นพวกด้วย แต่เมื่อเดินทาง
ตลอดจนถึงกรุงอุชเชนี กามนิตไม่พบโจรผู้ร้ายเลย

สิบสาม

เพื่อนบุณย์ (ภรรยา)

กามนิตกลับไปถึงบ้านได้อยู่กับบิดามารดาของตนต่อ ไป
เพื่อให้ลืมเหตุการณ์ โศกสลดที่แล้วมา กามนิตจึงหันไปแสวง

หาความบันเทิงอยู่กับเหล่านางคณิกา (หญิงงามเมือง) ตั้งแต่ชั้นสูงลงไปจนถึงชั้นต่ำ

กามนิตได้เล่าให้พระพุทธเจ้าฟังว่า กรุงอุชเชนีมีความเจริญรุ่งเรืองงดงามและสนุกสนานมาก สิ่งที่ขนขอลือชาที่สุดก็คือนางคณิกา ซึ่งล้วนแต่สวยงาม นางคณิกาชั้นสูงอยู่ปราสาท แม้แต่พระเจ้าแผ่นดินก็ประทานเกียรติยศ และเคยรับเป็นแขกเมืองไปเยี่ยมแดนต่าง ๆ อยู่เสมอ นางคณิกาของกรุงอุชเชนีจึงได้รับขนานนามว่า

"มงกุฎดอกไม้หลายสีของกรุงอุชเชนีที่สถิตเหนือฐานศิลา"

กามนิตเปลี่ยนความประพฤติอย่างรวดเร็วหันไปหาความสุขอยู่กับเหล่านางคณิกา จนมีคำพูดติดปากชาวอุชเชนีว่า *"รวดเร็วปานกามนิตหนุ่ม"* การคบหาสมาคมกับนางคณิกาชั้นต่ำ ทำให้เกิดผลดีแก่กามนิตเหมือนกัน คือวันหนึ่งบิดาของกามนิต ถูกขโมยลักสิ่งของอันมีค่าไปจนแทบสิ้นเนื้อประดาตัว ได้อาศัยนางคณิกาชั้นต่ำผู้ซึ่งติดต่ออยู่กับพวกเหล่าร้าย ช่วยสืบสวน จนได้ตัวคนร้าย และได้เข้าของคืนมาเกือบหมด ต่อมากามนิตเห็นว่าการประพฤติเหลวไหล จะนำความ

หายนะมาสู่ตนเอง จึงมุ่งหน้าประกอบการค้าขายเพื่อจะให้เป็นคนมั่งมีที่สุดของกรุงอุชเชน์ ตามคำของพ่อค้าเก่งยนผู้นั้น กามนิตได้อาศัยวิชาและขนบธรรมเนียมโจร ตลอดจนการดูลักษณะอุปนิสัยใจคอของข้าราชการ ที่ได้รับมาจากวาชศรพจึงทำการค้าได้ผลดีมีกำไร ร่ำรวยมาก เมื่อกลับจากการไปค้าต่างเมือง กามนิตก็ไม่ได้ละเลยต่อการแสวงหาความสุขส่วนตัวเสียเลยทีเดียว เขาพอใจไปหาความสำราญกับเพื่อนฝูงทั้งหญิงและชายที่ *"สวนบัวร้อยสระ"* เพื่อเล่น *สาดน้ำ* คือเอาไม้ซางใส่น้ำพ่นรดกัน ใครเปียกมากเป็นฝ่ายแพ้ และเล่น *กระทุ่ม* คือเอากิ่งกระทุ่มที่มีดอกสีเหลืองต่อสู้กัน ผู้ใดถูกเกสรติดตัวมากก็จะแพ้ นอกจากนี้กามนิตยังได้แนะนำให้เพื่อนเล่น *การเล่นแต่งงาน*

ต่อมาบิดาได้จัดการให้กามนิตแต่งงานกับธิดาคนเอ้อย (คนหัวปี) ของสญชัย ผู้เป็นพ่อค้ามั่งมีมาก หญิงสาวผู้นี้รูปร่างงดงามไม่มีที่ติ คือ

"ผมดำราวกับแมลงผึ้ง หน้าเปล่งปลั่งดังดวงจันทร์
เนตรประหนึ่งตากวาง จมูกแม้นดอกงา ฟันเทียบไข่มุก
เสียงหวานปานนกโกกิลา ขาคือลำกล้วย เอวเหมาะเจาะ

ไม่อวบเกิน เวลาย่างเดินแคล่วคล่อง มีสง่าเสมอช้างทรง”

ในการแต่งงานครั้งนี้มีพิธีสำคัญคือ

๑. เจ้าบ่าวกับเจ้าสาวจะต้องอยู่ใน ห้อง ที่ ติดไฟ ไว้เป็น เวลา ๓ วันเต็ม

๒. จะต้องรักษาความบริสุทธิ์ต่อกัน

๓. ห้ามกินของเผ็ดร้อน

๔. ต้องนอนกับพื้น

กามนิตไม่มีความรักในภรรยาของเขาเลย และรู้สึกว่าการอยู่บ้านทำให้เขาเป็นทุกข์มากขึ้น จึงพยายามปลีกตัวไปค้าขายต่างเมืองมากขึ้น จนเป็นคนมั่งมีที่สุดคนหนึ่งในกรุงอุชเชนี กามนิตได้แยกจากบิดาไปสร้างคฤหาสน์ขนาดใหญ่อยู่นอกเมือง ดำเนินชีวิตอย่างหรูหราฟุ่งเฟ้อ อยู่กับภรรยาและบิดาทั้งสองของเขา กามนิตชอบรับประทานอาหารที่วิเศษจนมีคำติดปากชาวอุชเชนีว่า

“อาหารเลี้ยงวิเศษเหมือนของกามนิต”

สิบสี่

ผู้เป็นสามี

เนื่องจากภรรยาของกามนิตไม่เกิดบุตรชาย บิดาของกามนิตเกรงว่ากามนิตจะไม่มีบุตรชายสืบตระกูล และเมื่อตายไปแล้วจะไม่มีผู้ทำบุญอุทิศให้จะต้องตกนรก จึงจัดการให้กามนิตแต่งงานกับหญิงอีกคนหนึ่ง รูปร่างไม่งาม และไม่ใช่ธิดาคนมั่งมี แต่มีลักษณะ กัลยาณี แสดงว่าจะมีบุตรชายที่แกล้วกล้าถึง ๕ คน หญิงผู้นี้มีลักษณะ กัลยาณี คือ

๑. สะดือลึกเวียนไปทางขวา

๒. ฝ่ามือ ฝ่าเท้ามี ลายดอกบัวและลายโกศ

๓. มีไฝเป็นรูปกงจักร

๔. เส้นผมละเอียดตรง

ครั้นถึงวันฤกษ์งามยามดี ตอนกลางเดือน พระจันทร์เต็มดวง ในระยะเวลาที่พระอาทิตย์เบนกลับสู่ทิศเหนือ การแต่งงานของกามนิตครั้งที่สองได้เริ่มขึ้น มีพิธีการดังนี้

๑. เวลาเช้าพิธีมงคลที่บ้านเจ้าสาว เจ้าบ่าวประสานมือกับเจ้าสาว เจ้าบ่าวจะต้องจับนิ้วหัวแม่มือเจ้าสาว และท่องมนตร์บทหนึ่ง

๒ เวลาจะออกจากบ้านเจ้าสาว มีพิธีเทียบโคเข้าแอก เจ้าสาวนำกิ่งไม้ที่มีผลมาเสียบที่แอก เจ้าบ่าวว่ามนต์อีกบทหนึ่ง

๓ เมื่อเดินทางไปถึงบ้านเจ้าบ่าว จัดให้พราหมณ์ ๓ คน ที่มีบุตรเป็นชาย และยังอยู่กับสามี คอยประคองเจ้าสาวออกจากเกวียน

๔ ตอนจะก้าวเข้าห้อง เจ้าบ่าวจะต้องเข้าก่อน และเข้าทางขวาของเจ้าสาว ต้องระวังมิให้เจ้าสาวเหยียบธรณีประตู

๕ เจ้าบ่าวจะต้องยืนอยู่กลางห้อง ข้างซ้ายของเจ้าสาว บนหนังวัวแดง ซึ่งปูเอาด้านมีขนไว้ข้างบน และหันศีรษะโคไปทางตะวันออก

๖ จัดหาเด็กชายที่มีพ่อแม่เป็นชายล้วน บิดาและปู่ของเด็กผู้มีพ่อแม่เป็นชายล้วนมานั่งบนตักเจ้าสาว แล้วเจ้าสาวจับตัวเด็กจุ่มลงไปในถาดน้ำที่ลอยดอกบัวไว้

๗ แท่นบูชา ปูด้วยหญ้าคา ที่ไปตัดมาเวลาพระอาทิตย์แรกขึ้น

๘ เจ้าบ่าวเจ้าสาวรักษาความบริสุทธิ์ต่อกันเป็นเวลา ๑๒ คืน ต้องอดอาหารบางอย่าง และนอนกับพื้น

หลังจากได้แต่งงานกับภรรยาคนที่สองแล้ว กามนิตมี
ความเดือดร้อนใจมากขึ้น เพราะภรรยาทั้งสองหาเหตุทะเลาะ
วิวาทกันเนือง ๆ ภรรยาคนแรกมีนิสัยสงบหงิม และค่อนข้าง
โง่ ส่วนภรรยาคนที่สอง ประเปรียว และก้าวร้าว กามนิต
กล่าวเปรียบภรรยาทั้งสองเหมือนน้ำกับไฟ พอเกิดบุตรชายคนที่
หนึ่ง ก็เริ่มวางอำนาจเหนือภรรยาคนแรก ภรรยาของกามนิต
ทะเลาะวิวาทกันไม่เว้นแต่ละวัน จนใคร ๆ ในกรุงอุชเชนีพูด
ติดปากว่า *"ทั้งสองรักใคร่กันดีราวกับภริยาของกามนิต"*

ห้าสิบ
ภิกษุโล้น

เช้าวันหนึ่ง กามนิตกำลังสั่งการแก่คนใช้ให้เป็นผู้คุมกอง
เกวียนไปค้ายังเมืองไกล กามนิตได้ยินเสียงภรรยาทั้งสอง
ทะเลาะกันชรม แผดเสียงมาจากที่ลานบ้าน พอกามนิตออก
ไปดู เห็นภรรยาของเขากำลังช่วยกันรุมด่าว่าและขับไล่
นักบวชศีรษะโล้นผู้หนึ่งด้วยถ้อยคำและกิริยาหยาบคาย นัก
บวชรูปร่างสูงใหญ่ผิดปรกติ คลุมผ้าสีเหลืองผู้นั้น ไม่แสดง
ความโกรธ กลับยืนฟังได้อย่างสบายใจ กามนิตได้ไล่ภรรยา

สองคนของเขาให้กลับเข้าไปในบ้าน แล้วกล่าวขอโทษนักบวช
ที่ภรรยาผู้ไร้สติปัญญาของเขาได้ล่วงเกิน และเขายินดีจะทำ
บุญด้วยการถวายอาหารอย่างวิเศษ

นักบวชรูปนั้นตอบว่า ถ้อยคำหยาบคายไม่อาจทำให้ท่าน
โกรธเคือง เพราะท่านมีหน้าที่ต้องอดทนต่อสิ่งที่หนักยิ่งกว่านี้
เช่นถูกชาวบ้านถึงกับโลหิตตก จีวรขาดก็มี พระศาสดาของ
ท่านทรงสั่งสอนให้ท่านอดทนต่อผลของกรรมชั่ว ที่ได้สร้างไว้
แม้ร่างการจะถูกโจรเฉือยออกเป็นท่อน ๆ ก็ไม่ควรมีโทสะ
กามนิตจำเสียงของนักบวชได้ว่าเป็นเสียงขององคุลิมาล บังเกิด
ความหวาดกลัวขึ้นมาทันที กล่าวนิมนต์องคุลิมาลให้รออยู่
ก่อน แล้วรีบเข้าไปในบ้านเพื่อนำอาหารที่ดีที่สุดถวายเพื่อเป็น
การเอาใจ แต่พอกามนิตออกมา องคุลิมาน หายไปเสียแล้ว

สิบหก

เตรียมรับมือ

กามนิตเข้าใจว่า องคุลิมาลผูกพยาบาทและจะมาแก้แค้น
เพราะตนไปฆ่าพรรคพวกที่องคุลิมาลรักใคร่ องคุลิมาลปลอม
ตัวเป็นนักบวชมาครั้งนี้ ก็เพื่อมาสังเกตลู่ทาง และคงจะทำ

การปล้นบ้านของเขาในคืนวันนั้น เพราะเป็นคืนสุดท้ายปลาย
เดือนมืด กามนิตรีบขึ้นม้าเร็ว เพื่อไปกราบทูลพระเจ้าแผ่นดิน
ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เผื่อญพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปล่าเนื้อ
ในถิ่นไกล เขาจึงไปแจ้งแก่เสนาบดี ซึ่งเป็นคนคนเดียวกับ
ท่านราชทูต ที่เขาเคยอาศัยเดินทางไปกรุงโกสัมพีด้วย เสนาบดี
ไม่ยอมเชื่อตามคำบอกเล่าของกามนิต กล่าวหาว่ากามนิต
มีสติฟั่นเฟือน เพราะดื่มสุราหรือกินเลี้ยงกับเพื่อนฝูงเกินขนาด
ไป และยืนยันว่าสาตาเคยรกล่าวแก่ท่านเองว่า องคุลิมาล
ถูกทรมานตายแล้ว เสนาบดีได้ดุว่ากามนิตที่ดื้อดึงไม่ยอมฟัง
ท่านเมื่อครั้งไปกรุงโกสัมพี ทั้งยังไม่พยายามประพฤติตัวให้ดี
ขึ้นเลย แล้วสั่งให้กามนิตกลับไปสงบจิตใจที่บ้านเสีย

เมื่อขอความช่วยเหลือจากทางบ้านเมืองไม่ได้ กามนิต
จึงต้องวางแผนการรับมือองคุลิมาลตามลำพัง โดยเคลื่อน
ย้ายสมบัติที่มีค่าไปไว้ภายในเมือง จ่ายอาวุธให้แก่คนใช้ทุก
คน และว่าจ้างนักเลงที่มีฝีไม้ลายมือมาสมทบอีก กามนิตได้
สั่งคนใช้ไปบอกภริยาทั้งสอง ให้พาลูกย้ายไปอยู่ที่บ้านบิดาของ
เขาชั่วคราว ไม่ได้บอกเหตุผลให้นางทราบ โดยถือคติโบราณ
ที่ว่า “*บุคคลอย่าพึงให้เหตุผลแก่สตรี*” และไม่ต้องการ

ให้ภรรยารีบกลับมาเมื่อเขาปราบโจรลงราบคาบแล้ว ภรรยาทั้งคู่เข้าใจว่า ต่างฝ่ายต่างยุยงกามนิตให้ขับไล่ตนกลับไปบ้านเดิม จึงบันดาลโทสะ ด่าทอกันอย่างรุนแรง กามนิตจึงต้องชี้แจงให้ทราบว่า ความจริงเขาต้องการให้อพยพไปอยู่กับบิดาของเขา เพื่อให้พ้นภัยจากองคุลิมาล และนางทั้งสองเองเป็นต้นเหตุ เมื่อคนใช้และผู้ที่ว่าจ้างมาทราบว่าจะต้องต่อสู้กับองคุลิมาล ก็พากันปลีกตัวไปเสียเป็นส่วนมาก เหลืออยู่ประมาณ ๕๐ คนเท่านั้น

จวนเวลาค่ำ กามนิตจึงสั่งให้ภรรยาสองคน นำลูกชายลูกหญิงขึ้นเกวียนไปพักที่บ้านบิดาของเขาเป็นการชั่วคราว

สิบเจ็ด

สู่ความเป็นผู้ละทิ้งบ้านเรือน

เมื่อภรรยาและลูกน้อยออกจากบ้านไปแล้ว กามนิตได้หวนระลึกถึงความหลังที่ล่วงมา ทำให้เกิดความคิดขึ้นว่าครั้งกระโน้นถึงเขาจะมีแต่เพียงความรัก แต่ก็ยังเป็นตัวของตนเอง ปัจจุบันเขามีบุตรภริยาข้าทาสบริวาร และทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ แต่ไม่เป็นตัวของตนเองเสียแล้ว เปรียบเหมือน

ผลไม้เน่า เนื้อในแห้งเหลือแต่เปลือกเปล่า คือร่างกายเท่านั้น ที่ใช้ชื่อว่ากามนิต แต่จิตใจหาใช่กามนิต เป็นจิตใจที่หลงใหลมืดมน เมื่อพิจารณาดูสมบัติพัสถานอันสวยงาม ยิ่งกลับทำให้เห็นว่าเป็นเหมือนศัตรูหน้าเนื้อใจเสือและมารเวตาลที่คอยบันทอนความสุขทางใจอยู่ตลอดเวลา เขาอยากให้องคุลิมาลรีบมาทำลายมันเสีย และทำลายร่างกายของเขาเสียด้วย เพราะเป็นร่างที่หมกมุ่นอยู่แต่กามารมณ์และความโลภไม่รู้จักสิ้นสุด

เวลาใกล้รุ่งยิ่งขึ้นทุกที กามนิตมั่นใจว่า องคุลิมาลคงไม่มาแน่ เขาวิตกว่ารุ่งเช้า ก็จะต้องเผชิญกับสภาพของครอบครัวอันเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานอีก กามนิตเกิดความคิดขึ้นใหม่ว่าไม่จำเป็นต้องคอยพึ่งโจร ให้ช่วยปลดเปลื้องความทุกข์เพราะถึงโจรจะพ้นร่างกายของเขา และเมื่อร่างนี้สลายไปแล้ว ก็จะมีเหตุให้เกิดร่างใหม่ วนเวียนอยู่ตลอดไปเช่นนี้ ถึงแม้ตายไปจะได้ไปเกิดในดอกบัวบนแดนสุขาวดีตามคำกล่าวของวาสิฏฐี ก็คงไม่มีผลดีอะไร เพราะชีวิตของตนที่ล่วงมามีแต่ความมัวหมอง จนทำให้ดอกไม้ทิพย์นั้นเหี่ยวแห้งไปนานแล้ว

กามนิตเปลี่ยนใจหันไปนึกถึงการจาริกแสวงบุญ ซึ่งมี

ผู้สรรเสริญไว้ว่า

"ความมีครอบครัว ก็คือที่คุมขัง แต่สุญญาคาร (อากาศที่โล่งโปร่งจากบ้านเรือน) ย่อมเป็นภาคสถานของผู้จาริกแสวงบุญย์" การจาริกแสวงบุญ คือการสละความสุขทางโลกได้เด็ดขาด มีแต่เครื่องนุ่งห่มคลุมกาย เดินทางออกจากบ้าน และประทังชีวิตอยู่ด้วยอาหาร ที่ขอจากผู้อื่น การจาริกแสวงบุญจะทำให้ได้รับความสุขอันไม่มีที่สิ้นสุด และไม่ต้องกลับมาเกิดอีก

เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ กามนิตจึงตัดสินใจละทิ้งบุตร ภรรยา และทรัพย์สมบัติ มอบหมายให้โกลิต หัวหน้าคนใช้ดูแลบ้านเรือน และสมบัติพัสถาน จนกว่าบุตรชายของเขาจะโตเป็นผู้ใหญ่ กามนิตถือประตักต่างไม้เท้า สะพายน้ำเต้าแห้งเป็นกระติกน้ำ เดินทางออกจากบ้านโดยไม่เหลียวหลังมาอีก

สิบแปด

ในห้องโถงบ้านช่างหม้อ

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ทรงฟังเรื่องที่กามนิตเล่าจบลง ก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่า วาสิฏฐียังคงซื่อสัตย์ต่อกามนิต แต่

ต้องแต่งงานกับสาตาเคียรเพราะถูกบังคับและหลอกลวง นาง
เป็นผู้วานองคุลิมาลเข้าไปสืบข่าวคราวกามนิต และการไป
ขององคุลิมาลเป็นเหตุให้กามนิตละทิ้งบ้านเรือน พระพุทธองค์
ทรงเล็งเห็นว่า กามนิตยังใหม่ต่อความเป็นนักบวช จึงไม่บอก
เรื่องราวความจริงให้กามนิตทราบ เพราะเกรงว่ากามกิเลส
ของกามนิตที่สงบอยู่จะรุนแรงขึ้นได้ พระศาสดาจึงตรัสหลัก
ธรรมเพื่อส่งเสริมให้กามนิตสละกามสุขว่า

"ความพลัดพราก จากสิ่งที่รัก เป็นทุกข์ ความประจวบ
กับสิ่งที่ไม่รัก เป็นทุกข์"

กามนิตแสดงความพอใจคำสอนข้อนี้ และได้เล่าเรื่อง
ของเขาต่อไปว่า การที่เขาออกจากบ้านมาครั้งแรกตั้งใจแสวง
หาความหลุดพ้นด้วยลำพังตนเอง เคยคิดถึงอาตมัน (วิญญาณ
ของโลกหรือพระพรหม) และโลก แต่ก็ไม่สามารถขบปัญหา
ได้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ผู้ที่ต้องการความหลุดพ้น แต่มา
ครุ่นคิดแต่ปัญหาเหล่านี้ เปรียบเหมือนคนเดินทางที่จะไปให้
ถึงขอบฟ้า ย่อมไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จ

กามนิตได้ดำเนินเรื่องของตนต่อไปว่า ขณะที่เขาจาริก
แสวงหาความรู้แจ้งอยู่นั้น พราหมณ์ผู้หนึ่งได้พูดจาหว่านล้อม

ให้เขาฝากตัวเป็นศิษย์ว่า

“ท่านจะลุถึงความจริงได้ไฉน เมื่อท่านเร่ร่อน ไปแต่ผู้เดียว เหมือนนอแรด ไม่เอาเยี่ยงช้างป่าที่ไปเป็นโขลงมีหัวหน้าที่เฉลียวฉลาด ชำนาญทางเป็นผู้นำ”

การแสวงหาความหลุดพ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งเกินสติปัญญาถ้าไม่มีอาจารย์คอยแนะแนวทาง ก็เหมือนกับมีตำรา แต่ไม่เคยเปิดดู ย่อมไม่บังเกิดประโยชน์อันใด นอกจากนี้พระเวทยังกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ผู้ถูกผ้าพันตา แล้วมีผู้พาไปปล่อยไว้ในที่ไกล ถึงแม้จะเบิดตาให้ ก็จะเดินทางกลับที่เดิมไม่ถูก เว้นไว้แต่จะมีผู้ที่ไม่ได้ถูกปิดตาบอกทางให้

กามนิตนึกถึงข้อความในพระเวทบทหนึ่งที่ว่า

“ศาสดาย่อมไม่กระหายอยากได้ศิษย์ แต่ศิษย์ต้องกระหายอยากได้ศาสดาเอง”

กามนิตจึงไม่มีความเคลือมใสในตัวพราหมณ์ผู้นั้น ผู้ที่กามนิตปรารถนาใคร่ได้เป็นศาสดา คือ พระสมณโคดม ศากยบุตร เพราะเขาได้ยินคำสรรเสริญพระองค์ ว่าเป็น ผู้บริสุทธิ์ปราศจากความเศร้าหมอง รู้แจ้งในสิ่งทั้งปวง เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ เขาได้ทราบว่าพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่สวนเชตวัน

ในกรุงสาวัตถี แควันโกศล อันเป็นสวนที่อนาถบิณฑิก
เศรษฐี ซื้อจากเจ้าเชต แล้วถวายไว้เป็นที่ประทับของพระ
พุทธองค์ กามนิตมุ่งหน้าจะเดินทางไปเฝ้าพระสมณโคดมที่นั่น

สิบเก้า

พระศาสดา

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบว่า กามนิตตั้งใจเดินทางไป
หาพระองค์ เพื่อฝากตัวเป็นสาวก พระองค์จึงทรงพระกรุณา
เทศนาหลักธรรมแก่กามนิตพอเป็นอุปนิสัย ธรรมะที่ทรงนำ
มาแสดงคือ ธัมจักกัปวัตนสูตร อันเป็นธรรมะที่พระองค์เคย
เทศนาเป็นครั้งแรก เพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ ใกล้อิสิปัตนะ ใน
มฤคทายวัย จังหวัดพาราณสี

หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่กามนิต ได้แก่
อริยสัจ ๔ หรือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการคือ

๑ ทุกข์ คือสิ่งที่ทำให้เกิดความยึดถือผูกพัน เช่น ความ
เกิด ความที่ชีวิตล่วงไป ความเจ็บป่วย ความตาย ความ
อาลัย ความคร่ำครวญ ความทนลำบาก ความเสียใจ ความ
คับใจ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความประจวบกับสิ่งที่ไม่

รัก ความที่ไม่สมประสงค์ เป็นต้น

๒ เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) ได้แก่ความกระหาย ซึ่งทำให้เกิดมีสิ่งต่าง ๆ เช่น กระหายอยากให้มีไว้บ้าง กระหายอยากให้คงอยู่ กระหายอยากให้พ้นไปบ้าง

๓ การดับทุกข์ (นิโรธ) ได้แก่ความดับสนิทแห่งความกระหาย ด้วยการ สละ ปลดปล่อย ความกระหายเสียได้

๔ ทางไปถึงความดับทุกข์ (มรรค) ได้แก่ทางอันประเสริฐที่นำไปสู่ความดับทุกท์ มี ๘ ประการ คือ

ความเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ

เมื่อพระพุทธองค์ทรงอธิบายหลักความจริง ๔ ประการแล้ว ทรงสรุปว่า ความกระหายใคร่ต่อความเกิด ย่อมเป็นเหตุให้ถึงความเกิด หากตัดความใคร่กระหายเช่นนั้นเสียได้ขาด ย่อมเกิดความรู้แจ้งชัดภายในจิต ว่าตนเป็นผู้หลุดพ้นสิ้นความเกิดในภพใด ๆ อีก เมื่อร่างกายสลายแล้ว ก็จะได้ไปอยู่ในสถานที่แห่งเดียวที่พ้นความเกิดความตาย คือ พระอมฤตมหานิรพาน

ยสิป

เด็กดื้อ

เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงธรรมจบลงแล้ว กามนิตรู้สึกสงสัยต่าง ๆ นานา และปรารถนาจะใคร่ทราบเรื่องสวรรค์ อันเป็นสถานบรมสุขที่ผู้ได้ขึ้นไปอยู่แล้วจะไม่รู้จักตาย พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่าการรู้เรื่องสวรรค์ไม่มีสารประโยชน์เพื่อความหลุดพ้น กามนิตแย้งว่าการที่พระพุทธองค์ไม่กล่าวถึงเรื่องสวรรค์ก็เพื่อมิให้สาวกเกิดความท้อถอย ในการทำความเพียร เพื่อความดับสูญ พระพุทธองค์ทรงย้อนถามว่า ถ้ากามนิตได้พบพระวรกายของพระพุทธเจ้า แล้วจะทักทักว่าพระพุทธเจ้าคือกายและใจรวมกันได้หรือไม่ กามนิตยอมรับว่า ภาวะอันแท้จริงของพระองค์ ไม่อาจเห็นได้จากกายและใจ พระพุทธเจ้าจึงตรัสต่อไปว่า เมื่อกามนิตไม่สามารถเห็นพระกายอันแท้จริงของพระพุทธเจ้าได้ฉันใด ก็ย่อมไม่มีอำนาจญาณ ที่จะรู้ว่าพระพุทธเจ้าหรือภิกษุที่ปราศจากบาปมลทินเมื่อตายแล้ว จะสูญหรือไม่ กามนิตแสดงความไม่พอใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า และกล่าวว่า การรู้ตัวว่าเมื่อตายแล้วจะไม่สูญ และจะได้รับความสุขอันไม่มีที่สุด ย่อมเป็น

กำลังใจให้ตั้งหน้าบำเพ็ญเพียร ฉะนั้นการที่พระพุทธเจ้า ไม่ทรงแสดงถึงเรื่องสวรรค์ คงจะเป็นเพราะพระองค์ไม่ทรงทราบเรื่องสวรรค์ก็ได้

พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่าการทำความเพียร โดยหวังจะได้แต่ความสุข ย่อมทำให้เกิดตัณหา ไม่มีโอกาสหลุดพ้นจากทุกข์ได้ เปรียบเหมือนสุนัขที่มีเครื่องล่ามไว้กับเสา ได้แต่รั้งเอาเครื่องล่ามไปรอบ ๆ เสา หาหลุดไปได้ไม่ การทำความพยายาม เพื่อหวังความบันเทิงสุข จะได้รับเพียงความสุขชั่วคราว ไม่จีรัง เช่นเดียวกับเด็กปวดฟัน ให้แพทย์เล่นกดช่วยเปลี่ยนความปวดให้เป็นความสุข โดยไม่ถอนฟันที่เจ็บออก จะสุขอยู่ได้ไม่นาน ความเจ็บปวดจะมาแทนที่อีก อย่างไรก็ดี กามนิตก็ยังไม่บังเกิดความเลื่อมใสในพุทธโอวาท

ยี่สิบเอ็ด

ในท่ามกลางความเป็นไป

เช้าวันรุ่งขึ้น กามนิตตื่นนอนก่อนพระพุทธเจ้า ได้ออกไปพบหญิงสาวคนหนึ่งกำลังตักน้ำ ได้ข่าวจากหญิงคนนั้นว่าพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่ป่ามะม่วงนอกกรุงราชคฤห์ กามะ-

นิตมิ่ความดีใจมากรีบลาพระพุทธเจ้า วิ่งไปตามทางลัดที่ได้ทราบจากหญิงชราผู้หนึ่ง อารามที่จะไปให้ถึงโดยเร็ว กามนิตวิ่งไปชนใครต่อใคร โดยไม่รู้ตัว พอไปถึงตรอกแคบที่สุดก็สวนกับวัวบ้าตัวหนึ่ง หญิงผู้หนึ่งร้องบอกให้กามนิตระวังตัวแต่กามนิตมุ่งอยู่แต่ที่หมายข้างหน้า จึงไม่ได้ยินคำเตือน โคบ้าจึงขวิดกามนิตล้มลงมีบาดแผลสาหัส กามนิตได้ขอร้องให้ผู้ที่อยู่ใกล้ช่วยพาตนไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ป่ามะม่วง ขณะที่ชาวบ้านหาริ้อกันถึงหนทางที่ใกล้ที่สุด ก็พอดีมีพระภิกษุหมู่หนึ่งเดินตรงมา พระภิกษุสูงอายุสองรูปเป็นผู้นำหน้า พระภิกษุ ๒ รูปนี้คือ *พระสารีบุตรและพระอานนท์* เมื่อกามนิตทราบจากพระสารีบุตรผู้มีรูปลักษณะคล้ายพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้ามิได้ประทับอยู่ที่ป่ามะม่วงและไม่มีใครรู้ว่าพระองค์ประทับอยู่ที่ไหน ก็แสดงอาการเสียใจว่าหมดหวัง กามนิตได้วิงวอนให้รีบหามตนไปเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยเร็ว ขณะที่คนกำลังยกกามนิตใส่เปล ช่างปั้นหม้อก็มาถึงพอดี แสดงอาการตกใจและกล่าวว่า เมื่อคืนนี้กามนิตได้พักแรมอยู่ที่บ้านของตนกับภิกษุสูงอายุ ผู้หนึ่ง รูปร่างคล้าย พระสารีบุตร พระอานนท์กับพระสารีบุตรก็ทราบได้ทันทีว่ากามนิตได้เฝ้าพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดคืนแล้วแต่ไม่รู้จัก

อาการของกามนิตกำเริบหนักขึ้น พอเพ้อกล่าวถึง "แม่คงคา" "วาสิฏฐี" ก็สิ้นใจอยู่ในวงแขนของพระอานนท์ พระสาริบุตรพระอานนท์พร้อมทั้งพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่บ้านช่างหม้อ พระสาริบุตรและพระอานนท์ได้ทูลเล่าเหตุการณ์ที่เกิดแก่กามนิตในตอนเช้าให้ทรงทราบ พระสาริบุตรทูลถามว่า เมื่อกามนิตดับจิตไป ได้กล่าวถึงชื่อผู้หญิงใจคงเศร้าหมอง และไปเกิดในภพใด พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า กามนิตมุ่งหมายใฝ่ฝันแต่กามสุขในสวรรค์ กับมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้พบพระพุทธเจ้า จึงได้ไปเกิดในแดนสุขาวดี ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก เป็นเวลาหลายโกฏิปี

บุคคลสำคัญในเรื่องวาสิฏฐี

๑. กามนิต

กำเนิด เป็นบุตรพ่อค้าที่มีตระกูลและเป็นเศรษฐีมั่งมี มาก เกิดที่กรุงอุชเชนี แคว้นอวันตี เมื่ออายุครบกำหนดแล้ว ได้เข้าพิธีพราหมณ์

ความสามารถ ได้รับการศึกษาอบรมในศิลปวิทยาอันควรแก่กุลบุตรอย่างเชี่ยวชาญที่สุด *ราวกับได้ไปศึกษามาจากมหาวิทยาลัยตักสิลา* วิชาความรู้ของกามนิตเป็นที่พูดติดกันติดปากชาวอุชเชนีว่า *"เชี่ยวชาญเหมือนมานพกามนิตเที่ยว"* กามนิตมีความสามารถหลายประการ เช่น ใน

๑. การมวยปล้ำ
๒. การฟันดาบ
๓. การขับร้องและดนตรี (คันธรรพศาสตร์)
๔. การท่องมหากาพย์ภารตะและกาพย์อื่น ๆ
๕. การประพันธ์ฉันท์
๖. การเดาะคลี
๗. การวาดเขียน
๘. ประณีตศิลป์

214
๒๙๔.๓๑๘๘๓
ส๙๑๗๔

๙ วิชาโจร

๑๐ การค้าขาย

๑๑ การกีฬา

อุปนิสัย ๑ อยู่ในโอวาทของบิดามารดา

๒ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

๓ รู้จักกิริยามารยาทของสมาคมทุกชั้น

๔ กล้าหาญ

๕ มีไหวพริบดี

๖ สนุกสนานร่าเริง

๗ ซื่อสัตย์ต่อคนรัก

๘ ชอบการศึกษาหาความรู้

๙ ใจคอหนักแน่น

๑๐ ใจคอกว้างขวาง

๑๑ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

๑๒ ขาดสติสัมปชัญญะ

๑๓ มีอารมณ์รุนแรงต่อความรัก

๑๔ กินอยู่อย่างฟุ่มเฟือย

๒ วาสิฏฐี

กำเนิด เบ็นธิดาของเศรษฐีช่างทอง เกิดที่กรุงโกสัมพี มีรูปร่างงดงามมาก

ความสามารถ ๑ ชำนาญในการเดาะคลี่
๒ มีความสามารถในการประพันธ์
๓ มีความคิดหลักแหลม
๔ มีความรู้แตกฉานในทางศาสนาพราหมณ์และตำนานต่าง ๆ

อุปนิสัย ๑ เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา
๒ ซื่อสัตย์ต่อคนรัก
๓ มีอารมณ์รุนแรงต่อความรัก

๓ โสมทัตต์

กำเนิด เบ็นบุตรของประณาท ผู้เบ็นสหายของบิดา กามนิต เบ็นชาวกรุงโกสัมพี

ความสามารถ มีฝีมือในการพันดาบ

อุปนิสัย ๑ รักและคอยเอาใจช่วยเหลือเพื่อน
๒ ชอบยั่วเย้าเพื่อน

๓ ชอบเล่นการพนัน เช่น ตีนก สกา

๔ เมทินี

กำเนิด เป็นลูกเรียงพี่เรียงน้องของวาสิฏฐี มีศักดิ์เป็นพี่ของวาสิฏฐี เป็นคู่รักของโสมทัต์

อุปนิสัย มีความเมตตาปรานีต่อวาสิฏฐี และคอยช่วยเหลือให้วาสิฏฐีได้ติดต่อกับกามนิตอยู่เสมอ เมื่อวาสิฏฐีแต่งงานกับสาตาเคียร เมทินีได้ทำหน้าที่เป็นเพื่อนเจ้าสาว

๕ สาตาเคียร

กำเนิด เป็นบุตรของประธานมนตรี แห่งกรุงโกสัมพี

ความสามารถ มีความเข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นผู้นำกองทหารไปปราบโจรพวกองคุลิมาลลงราบคาบ และจับตัวองคุลิมาลได้

อุปนิสัย ๑ ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีราคาแพง

๒ มีอารมณ์รุนแรงต่อความรัก

๓ มีความพยาบาท

๖ บิดาของกามนิต เป็นพ่อค้าที่มั่งมี ในกรุงอุชเชนี มีความรักใคร่และเอาใจใส่ ให้การศึกษาอบรมแก่กามนิต ผู้บุตร

เป็นอย่างดี ต้องการให้กามนิตเป็นพ่อค้าสืบตระกูล เมื่อกามนิตมีอายุ ๒๐ ปี จึงให้ไปค้าขายที่กรุงโกสัมพี เพื่อเป็นการเบิดหูเบิดตา ให้เห็นสภาพของบ้านเมืองต่าง ๆ และให้กามนิตเดินทางไปพร้อมกับท่านราชทูต เพื่อจะได้รับความปลอดภัย ได้สมาคมกับคนชั้นสูง และเห็นกิริยามารยาทของผู้ดี มีความห่วงไยในตัวกามนิตมาก ได้จัดหาภรรยาให้กามนิต เพื่อจะได้มีบุตรชายสืบตระกูล เชื่อถือและเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีมาก

๗ ประณาท เป็นสหายเก่าแก่ของบิดากามนิต มีความอารีอารอบ ช่วยเหลือกามนิต จัดการขายและซื้อสินค้า เป็นผู้กว้างขวาง ในวงการค้าของกรุงโกสัมพี

๘ ท่านราชทูต เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากนักรบซึ่งอยู่ในวรรณกษัตริย์ ดำรงตำแหน่งเสนาบดีแห่งกรุงอุชเชนี เคยเป็นราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับพระเจ้าอุเทนกษัตริย์กรุงโกสัมพี มีความรู้เกี่ยวกับมหากาพย ภารตะวางตัวสมเป็นผู้ใหญ่ รังเกียจความเป็นคนหัวดื้อและความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของกามนิต เป็นผู้ที่ได้ทราบจากปากสาตาเคียรว่าองคุลิมาล ถูกทรมาน ตายเสียในคุกมืดใต้ปราสาท

๙ วาชศรพ เป็นบุตรพราหมณ์ เกิดเวลาดาวฤกษ์โจรชิน จึงต้องมีอาชีพเป็นโจร ชั้นแรกเป็นโจร "พวกถัก" ต่อมาเปลี่ยนไปเข้าพวกโจร "ผู้ส่ง" ซึ่งมีองคุลิมาลเป็นหัวหน้า ทำหน้าที่สองอย่าง คือ เป็นครูทำพิธีบูชายัญ และเป็นผู้สอนวิชาการโจรและธรรมจรรยาโจร โกนศีรษะโล้น ไม่ดื่มของเมา มีความรักใคร่กามนิตเป็นพิเศษ ได้ห้ามมิให้องคุลิมาล ทำร้ายกามนิตไว้ถึง ๒ ครั้ง เพราะเชื่อว่ากามนิตเกิดเวลาดาวฤกษ์โจรชินและต่อไปจะได้เป็นโจร ต่อมาถูกสาตาเคียรจับได้และถูกประหารชีวิต หลุมฝังศพกลายเป็นทักษิณาปถ ผู้เดินทางผ่านไปมา จะต้องทำการเซ่นบูชาและอ้อนวอนขอให้คุ้มกันภัยจากพวกโจร ถ้าโปรดปรานผู้ใดแล้ว ผู้นั้นจะกลายเป็นคนมั่งมีที่สุด

๑๐ องคุลิมาล เป็นหัวหน้าโจรผู้ส่ง รูปร่างสูงใหญ่ เคราดก เปลือยร่างตอนบน หน้าตาน่ากลัว มีนิ้วแม่มือคนร้อยเป็นพวงร้อยคล้องคอไว้สามสาย เป็นผู้นำพวกเข้าปล้นกองเกวียนของกามนิต สามารถในการฟันดาบ จนฟันถูกดาบของกามนิตกระเด็นหลุดจากมือ และจับกามนิตไว้ได้ เนื่องจากกามนิต ฆ่าพรรคพวกที่องคุลิมาล โปรดปรานตายถึง ๒ — ๓ คน

องคุลิมาลมีความโกรธเคืองกามนิตมาก และต้องการจะทรมานให้กามนิตตายอย่างช้า ๆ การกักตัวกามนิตไว้เรียกค่าไถ่เมื่อคนใช้นำเงินค่าไถ่มาชำระตามธรรมเนียมแล้ว ได้จัดให้โจร ๕ คน ไปส่งกามนิตกับคนใช้ ปลอยภัยจนถึงกรุงอุชเชนี สาวกของพระพุทธเจ้า ภิกษุณีวาสิฏฐี นิตที่กรุงอุชเชนี และถูกภรรยาทั้งสองของ กามนิต ต้องออกมาห้ามภรรยาของตน นิมนต์ให้องคุลิมาลรอรับอาหารบิณฑบาต บ้าน ข่าวแก่พระภิกษุณีวาสิฏฐีตามความเป็นจริงว่า ชีวิตอยู่ และมีภรรยาถึง ๒ คน

๑๑ พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งมคธราษฎร์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมายังกรุงราชคฤห์ครั้งแรก พระเจ้าพิมพิสารได้เสด็จมาเยี่ยมพระพุทธองค์ ทรงอ้อนวอนอัญเชิญให้เสด็จกลับคืนแคว้นศากยะเพื่อเสวยราชสมบัติต่อไป แต่พระพุทธเจ้า

องคุลิมาลมีความโกรธเคืองกามนิตมาก และต้องการจะทรมานให้กามนิตตายอย่างช้า ๆ แต่วาชศรพและโจรส่วนมากต้องการกักตัวกามนิตไว้เรียกค่าไถ่ องคุลิมาลจึงต้องยอมตามเมื่อคนใช้นำเงินค่าไถ่มาชำระตามธรรมเนียมแล้ว องคุลิมาลได้จัดให้โจร ๕ คน ไปส่งกามนิตกับคนใช้ ให้ได้รับความปลอยภัยจนถึงกรุงอุชเชนี ต่อมาองคุลิมาลได้บวชเป็นพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า และได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระภิกษุณีวาสิฏฐี ได้ขอร้องให้องคุลิมาลไปสืบข่าวคราวของกามนิตที่กรุงอุชเชนี องคุลิมาลได้เดินทางไปถึงหน้าบ้านของกามนิตและถูกภรรยาทั้งสองของ กามนิต รุมด่าว่า ขับไล่ ไสส่ง จนกามนิตต้องออกมาห้ามภรรยาของตน กล่าวขอโทษองคุลิมาล และนิมนต์ให้องคุลิมาลรอรับอาหารบิณฑบาต พอกามนิตเข้าไปในบ้าน องคุลิมาลก็รีบออกไปเสียจากกรุงอุชเชนี และไปแจ้งข่าวแก่พระภิกษุณีวาสิฏฐีตามความเป็นจริงว่า กามนิตยังมีชีวิตอยู่ และมีภรรยาถึง ๒ คน

๑๑ พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งมคธราษฎร์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมายังกรุงราชคฤห์ครั้งแรก พระเจ้าพิมพิสารได้เสด็จมาเยี่ยมพระพุทธองค์ ทรงอ้อนวอนอัญเชิญให้เสด็จกลับคืนแคว้นศากยะเพื่อเสวยราชสมบัติต่อไป แต่พระพุทธเจ้า

ทรงปฏิเสธ และกลับประทานพระเทศนา จนพระเจ้าพิมพิสาร บังเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธโอวาท ต่อมาได้เป็นอุบาสก สำคัญของพระพุทธองค์

๑๒ หมอชีวก ชื่อเต็มว่า ชีวกโกมารภัจ เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าพิมพิสาร ได้อุทิศถวายป่ามะม่วง ซึ่งอยู่นอกกรุงราชคฤห์ให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า

๑๓ โกลิต เป็นหัวหน้าคนใช้ของกามนิต เป็นผู้ดูแลบ้านของกามนิต มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อกามนิตมาก เมื่อกามนิตตัดสินใจออกจากบ้าน ได้มอบหมายให้โกลิตดูแลจัดการบ้านช่องและทรัพย์สมบัติ จนกว่าลูกชายของตนจะโตเป็นผู้ใหญ่

๑๔ พระเจ้าอุเทน กษัตริย์ครองกรุงโกสัมพี แคว้นวังสะ เป็นผู้ที่พระเจ้าแผ่นดินกรุงอุชเชนี ส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีด้วย

๑๕ สญชัย เป็นพ่อค้าใหญ่ที่มั่งมีและมีตระกูล ในกรุงอุชเชนี เป็นบิดาของภรรยาคนแรกของกามนิต

๑๖ ภริยาคนแรกของกามนิต เป็นลูกสาวคนหัวปีของ

สญชัย พ่อค้าที่ร่ำรวยและมีตระกูลในกรุงอุชเชนี มีรูปร่างงดงามมาก หาที่ติไม่ได้ นิสัยสงบหงิม ค่อนข้างโง่ มีบุตรหญิงกับกามนิต ๒ คน พอภรรยาคนที่สองของกามนิตมีบุตรเป็นชายก็เริ่มริษยา และอ้างสิทธิว่าตนเป็นภรรยาหลวง เป็นคนปากร้าย มีโทสะแรงกล้า

๑๗ ภรรยาคนที่สองของกามนิต เกิดในตระกูลที่ไม่สู้มั่งมี รูปร่างไม่สวย แต่มีลักษณะกัลยาณี จะให้กำเนิดลูกชายที่แกล้วกล้าสามารถถึง ๕ คน มีนิสัย ประเปรียว ฉลาด ปากร้าย มีโทสะแรงกล้า

๑๘ หญิงผู้วิเศษ เป็นหญิงชราอาศัยอยู่ตามลำพัง ที่เทวาลัยพระกฤษณะหลังเก่า ซึ่งอยู่หลังกำแพงกรุงโกสัมพีด้านตะวันออก หญิงผู้นี้มีคนนับถือว่าเป็นแม่มดติดต่อกับพวกภูตผีสามารถใช้ผีดูเหตุการณ์ภายหน้าได้ถูกต้อง ได้ทำนายโสมทัตต์กับเมทินีว่าเทพเจ้าจะช่วยเหลือให้มีความสุข ส่วนชะตาของวาสิฏฐีกับกามนิต หญิงผู้วิเศษทำนายว่าดี ไม่มีร้าย

๑๙ นางเทพทาสี เป็นหญิงรับใช้ประจำอยู่ตามเทวาลัย มีความเป็นอยู่อย่างหญิงงามเมือง มักจะถูกโจรฉุดคร่าพาเอา

มาเป็นนางบำเรอ เมื่อมีการสมโภชบูชาพระแม่เจ้ากาลี องคุลิมาลได้จัดนางเทพทาสีสวยคนหนึ่งมาให้กามนิต แต่กามนิตไม่ไยดี นางจึงเสียใจร้องไห้ เป็นเหตุให้องคุลิมาลโกรธเคืองตรงเข้าเค้นคอกามนิต เผอิญวาชศรพห้ามไว้ทัน

๒๐ นางคณิกา คือหญิงงามเมือง มีอยู่ทั่วไปตามเมืองต่าง ๆ ของประเทศอินเดีย โดยเฉพาะที่กรุงอุชเชนี มีนางคณิกาชั้นสูงอยู่ปราสาท ได้รับเกียรติยศจากประชาชนตลอดจนพระเจ้าแผ่นดิน และได้รับเชิญเป็นแขกเมืองไปเยี่ยมแดนต่าง ๆ นางเหล่านี้ตลอดจนชั้นเลวลงมาถ้วนสวยงามสมทรวดทรง นางคณิกาที่กรุงอุชเชนีจึงได้รับขนานนามว่า “*มงกุฎดอกไม้หลายสีของกรุงอุชเชนีที่สถิตเหนือฐานศิลา*” กามนิตได้คบค้าสมาคมหาความบันเทิง อยู่กับ นางคณิกา ทั้งชั้นสูงและชั้นเลว การติดต่อกับนางคณิกาชั้นต่ำ เป็นประโยชน์แก่กามนิตมาก ครั้งหนึ่งบิดาของกามนิตถูกชโมยฉกสิ่งของมีค่าไปจนเกือบหมดสิ้น นางคณิกาชั้นต่ำได้ช่วยเหลือกามนิตสืบหาคนร้าย จนได้เข้าของกลับคืนมาเป็นส่วนมาก เมื่อกามนิตไปค้าขายต่างเมือง นางคณิกากรุงอุชเชนีก็ได้เป็นผู้แนะนำให้กามนิตไปพักอยู่กับนางคณิกาในเมืองนั้น ๆ และนางเหล่านี้ได้

ช่วยเหลือในกิจการให้แก่กามนิต เป็นผลดีบ่อยครั้ง

๒๑ พระอานนท์ เป็นพระญาติของพระพุทธเจ้า เมื่อผนวชแล้ว ได้รับหน้าที่พุทธอุปัฏฐาก คือผู้รับใช้ใกล้ชิดของพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงกรุงราชคฤห์ครั้งสุดท้าย ได้ตรัสให้พระอานนท์ นำพระสงฆ์สาวก ๒๐๐ รูปล่วงหน้าไปพักที่ป่ามะม่วง เมื่อกามนิตถูกวัวบ้าขวิด พระอานนท์ได้ไปพบและประคองกามนิตไว้ กามนิตได้สิ้นใจในอ้อมแขนของพระอานนท์

๒๒ พระสารีบุตร เกิดในวรรณพราหมณ์ เมื่อบวชแล้ว ได้ดำรงตำแหน่งอัครสาวกของพระพุทธเจ้า มีรูปลักษณะคล้ายพระพุทธเจ้ามาก ในเย็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงกรุงราชคฤห์ พระสารีบุตรได้นำพระภิกษุหมู่หนึ่งเดินทางจากทิศตะวันตก มาเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ป่ามะม่วง พระสารีบุตรกับพระอานนท์ได้ไปพบกามนิตถูกวัวบ้าขวิด เมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่บ้านช่างหม้อ พระสารีบุตรได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อกามนิตสิ้นชีพแล้วได้ไปมีกำเนิดอยู่ในภพใด

เทพเจ้าและบุคคลในตำนาน

๑ พระลักษมี ทรงพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า พระศรีเทวี มีกำเนิดจากดอกบัว เป็นมเหสีของพระนารายณ์ สถิตอยู่ที่เขาวินธัย เป็นตัวอย่างแห่งนางงามทั้งรูปและกิริยา เป็นผู้นำมาซึ่งความเจริญ เป็นผู้อุปถัมภ์บรรดาสตรีทั้งปวง หญิงสาวพรหมจารีที่มีตระกูลสูง แห่งกรุงโกสัมพี นิยมไปเดาะคดีที่อุทยานนอกเมือง เพื่อบูชาพระลักษมี กามนิตกล่าวเปรียบเทียบว่าวาสิฏฐีคือพระลักษมีแบ่งภาคมาเกิด

๒ กามเทพ เป็นเทพเจ้าแห่งความรัก มีชื่อว่า "ไม่แพ้ใคร" ทรงดอกไม้เป็นลูกธนู คันธนูทำด้วยต้นอ้อย สายธนูเป็นตัวผึ้งเรียงเกาะกัน ใช้นกแก้วเป็นพาหนะ มีธงเป็นรูปปลามังกร เมื่อกามเทพแผลงลูกธนูดอกไม้ไปถูกผู้ใด ผู้นั้นจะบังเกิดความรักขึ้นทันที กามนิตได้กล่าวแก่วาสิฏฐีที่ลานอโศกว่าในวันแรกที่ได้เห็นวาสิฏฐี ดวงใจของเขาร้าวด้วยต้องศรดอกไม้ของกามเทพแผลงมาดังห่าฝน ขณะที่กามนิตเอาใจจดจ่ออยู่ที่วาสิฏฐี จนกินไม่ได้ นอนไม่หลับ และวาดรูปวาสิฏฐีขึ้นเพื่อให้หายรำคาญใจ โสมทัตต์แกล้งยั่วเย้าว่า กามนิตบำเพ็ญตบะ กามเทพตกใจและพิโรธถึงกับนิรมิตรรูป

วาสิฏฐีมาทำลายพิธีตะบะ จนกามนิตต้องยอมแพ้

๓ พระศิวะ หรือพระอิศวร เป็นเทพที่ทรงอำนาจสูงสุดพระองค์หนึ่ง มีพระมเหสีคือพระแม่เจ้ากาลีหรือพระอุมา พระศิวะทรงมีพระทัย เมตตา กรุณา แก่ ชาว โลก และ ทวย เทพ ทั้ง หลาย ครั้งหนึ่งเทวาและอสูร ช่วยกันกวนน้ำทิพย์ในมหาสมุทร แต่ก่อนที่จะได้น้ำทิพย์ ได้เกิดน้ำพิษขึ้นก่อน พระศิวะเกรงว่าโลกจะเป็นอันตราย จึงยอมเสียสละทนทุกขเวทนา ดื่มน้ำพิษนั้นไว้จนหมด จนพระศอไหม้เกรียม กลายเป็นสีดำ วาสิฏฐีได้เปรียบเทียบไว้ว่า ความรักแท้มีสีดำดังสีนิลเหมือนดังสีศอพระศิวะ เมื่อทรงดื่มพิษร้ายเพื่อรักษาโลกไว้ให้พ้นภัย

๔ พระแม่เจ้ากาลี เป็นภาคดุร้ายของพระอุมา มเหสีของพระศิวะ เป็นเทวีแห่งพวกโจร คอยช่วยเหลือการปล้นเฉพาะในเวลาข้างแรม วันแรม ๑๕ ค่ำ จะมีการทำพิธีสมโภชพระเจ้าแม่กาลี คือฆ่าคน แพะ และโคสีดำ ให้เลือดพุ่งเข้าปากเทวรูปเจ้าแม่กาลี ซึ่งเป็นรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว มีหัวกะโหลกคนเป็นสังวาลคล้องคอ

๕ พระอินทร์ เป็นเทพเจ้าที่เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อยู่บนเมรุบรรพต ทรงช้างเอราวัณ ซึ่งมี ๓๓ เศียร เป็นพาหนะ

กามนิตกล่าวว่า ช้างที่แห่เจ้าสาวของสาคาเคียรงามราวกับช้างเอราวัณของระอินทร์ วาสิฏฐีได้เล่าเรื่องประวาลพฤกษ์ว่า ครั้งหนึ่งพระกฤษณะขึ้นไปรบกับพระอินทร์บนสวรรค์แล้วนำประวาลพฤกษ์ ซึ่งเป็นดอกไม้สวรรค์ มาปลูกไว้ในอุทยานของพระองค์ เมื่อท้าวปาณฑุ ได้นางกุนตีเป็นมเหสี ไม่สามารถสมพาสกับนางได้ เพราะถูกฤษีคนหนึ่งสาปไว้ พระอินทร์ได้ลงมาสมสู่กับนางกุนตี มีโอรสพระองค์หนึ่งคืออรชุน

๖ มัจจุราช เป็นเทพเจ้าแห่งความตาย มีพระนามอย่างอื่นอีกมากเช่น พระยม หริยมราช เป็นใหญ่ในยมโลกคือเมืองนรก มีถือบ่วง ซึ่งเรียกว่ายมบาศ เมื่อผู้ใดถึงแก่ความตายมัจจุราชจะใช้ยมบาศมาคล้องเอาวิญญาณไปตัดสิน ถ้าทำดีมาก ก็ส่งไปสวรรค์ ถ้าชั่วมากก็ส่งไปนรก ขณะที่อยู่กันลำพังสองต่อสองที่เทวาลัยพระกฤษณะ กามนิตกับวาสิฏฐีได้ ให้ปฏิญาณแก่กันว่า นอกจากมัจจุราชจะคร่าพาเอาตัวไป ทั้งสองจะซื่อสัตย์ไม่พรากจากกัน

๗ พระกฤษณะ คือพระนารายณ์อวตารมาเกิด เป็นโอรสของท้าววาสุเทพ ซึ่งเป็นพระเชษฐาของนางกุนตี มเหสีของท้าวปาณฑุ พระกฤษณะเป็นกษัตริย์ครองกรุงทวารกะ เมื่อ

พวกปาณฑพกับเการพจะทำสงครามกัน ได้ไปขอความช่วย
เหลือจากพระองค์ พระกฤษณะได้รับเชิญให้ไปเป็นสารถีขับ
รถรบให้อรชุน ขณะที่กองทัพทั้งสองฝ่ายเข้าปะทะกัน อรชุน
บังเกิดความสลดใจ ไม่กล้าเข้าสังหารข้าศึก เพราะล้วนแต่
เป็นญาติมิตรส่วนมาก พระกฤษณะจึงตรัสให้สติว่า คน
เหล่านั้นมีสภาพเป็นตัวตนขึ้นแล้ว ก็จะต้องดับสิ้นไป เป็น ธรรมดา
และไม่สูญหายไปไหน แต่จะไปเข้ารวมอยู่ในพระพรหมอีก
พระดำรัสของพระกฤษณะที่ประทานให้กำลังใจแก่อรชุน ใน
ตอนนี้เรียกว่า "ภควัทคีตา" เป็นผลให้อรชุนได้สติให้สัญญา
แก่กองทัพทำการรบพุ่ง ในที่สุดก็ได้ชัยชนะ พระกฤษณะ
ทรงมีความยินดีคอยช่วยเหลือคนที่มีความรัก พระองค์มีพระ
ชายาถึง ๑๖๑๐๐ พระองค์ และทรงแบ่งภาคสมสู่กับพระชายา
ทุกพระองค์ พราหมณ์ผู้เป็นครูประจำตระกูลของวาสุเทวี ได้
สอนวาสุเทวีว่า ผู้หญิงไม่ควรออกมาความคิด มีหน้าที่แต่เพียง
บูชากราบไหว้พระกฤษณะเท่านั้น

๙ **พระพรหม** เป็นเทพเจ้าสูงสุดทางศาสนาพราหมณ์ พระ
เวทอันเป็นคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ ได้กล่าวว่า พระพรหมเป็นผู้
ทรงภาวะอันแท้จริง พระองค์สร้างโลกแล้วก็ทำลายให้สูญ

หายไป หมุนเวียนกันอย่างนั้น ไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ที่ดับชีพไปแล้ว
ก็จะไปเข้ารวมอยู่ในพระพรหม ซึ่งอดีตของพระองค์ ไม่มีเริ่ม
ต้น และอนาคตไม่มีเขตสุด หลุดพ้นจากความเกิด และ
ความตาย

๙ **พระอรชุน** เป็นกษัตริย์พระองค์หนึ่งในบรรดากษัตริย์
ปาณฑพทั้ง ๕ พระองค์ เป็นโอรสของพระอินทร์อันประสูติแต่
นางกุนตี ก่อนที่ปาณฑพจะทำสงครามกับพวกเการพ อรชุน
ได้ไปขอความช่วยเหลือจากพระกฤษณะ ซึ่งเป็นลูกเรียงพี่
เรียงน้อง อรชุนทูลเชิญพระกฤษณะไปเป็นสารถี เมื่อต้อง
เผชิญหน้ากับข้าศึกซึ่งล้วนเป็นญาติมิตร อรชุนบังเกิดความ
ท้อถอย พระกฤษณะจึงต้องตรัสให้กำลังใจจนพระอรชุน
กลับมีความมานะพยายามต่อสู้ข้าศึกจนได้ชัยชนะ

๑๐ **พระกรรณ** เป็นโอรสพระอาทิตย์ อันประสูติแต่นาง
กุนตี ก่อนที่พระนางจะได้อภิเษกสมรสกับท้าวปาณฑุ พอ
พระกรรณประสูติ นางกุนตีมีความละอายพระทัย จึงให้คนนำ
กุมารไปทิ้งน้ำเสีย เผอิญสารถีไปพบกุมารนั้นเข้า นำไปเลี้ยง
ไว้ เมื่อพระกรรณเติบโตขึ้นมีฝีมือในการรบพุ่งมาก ได้ไป
ช่วยฝ่ายเการพทำสงครามกับพวกปาณฑพ ได้ต่อสู้กับอรชุน

ตัวต่อตัวและถูกอรชุนฆ่าตาย

๑๑ ภีสมะ มีศักดิ์เป็นปู่กษัตริย์ปาณฑพและเการพ เมื่อปาณฑพกับเการพทำสงครามกัน ภีสมะได้เป็นแม่ทัพคนแรกฝ่ายเการพ เป็นนักรพสูงอายุ เกศาหงอก สวมเกราะเงินในที่สุดถูกศรพวกปาณฑพถึงแก่ความตาย

๑๒ ปานฑพ คือกษัตริย์พี่น้อง ๕ พระองค์ซึ่งท้าวปาณฑพผู้ครองนครหัสดินปุระ ทรงรับเป็นโอรสของพระองค์ ท้าวปาณฑพถูกฤษีคนหนึ่งสาปแช่ง ถ้าสมพาสกับมเหสีก็จะถึงแก่ความตาย พระองค์จึงอนุญาตให้พระมเหสีทั้ง ๒ มีโอรสกับผู้อื่นได้ นางกุนตีประสูติ โอรส ๓ พระองค์คือ ยุธิษเฐียร ภีมเสน และอรชุน นางมัทรีมี โอรสฝาแฝด คือ นกุลและสหเทพ ต่อมากษัตริย์ปาณฑพถูกพวกเการพซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าฑุง ริษยา ปองร้าย จนต้องหลบหนีออกจากบ้านเมือง เมื่อรวบรวมกำลังได้พรักพร้อม จึงลงมือทำสงครามกับฝ่ายเการพที่กุรุเกษตร จนมีชัยและได้บ้านเมืองกลับคืนมา

๑๓ เการพ คือบรรดาโอรสของท้าวธฤตราษฎร์ซึ่งเป็นพระเชษฐาของท้าวปาณฑุ เมื่อท้าวปาณฑุสิ้นพระชนม์ ท้าวธฤตราษฎร์ทรงรับปาณฑพทั้ง ๕ ซึ่งเป็นหลานมาชุบเลี้ยง

ทุรโยชน์ โอรสพระองค์ใหญ่ บังเกิดความริษยา คิดกำจัดกษัตริย์ปาณฑพด้วยอุบายต่าง ๆ ในที่สุดเกิดสงครามใหญ่พวกเการพเป็นฝ่ายแพ้

๑๔ พระนลกับนางทมยันตี พระนลเป็นกษัตริย์ครองกรุงนิษัท มีมเหสีชื่อ นางทมยันตี ต่อมาพระนลถูกกลีซึ่งเป็นผีร้ายเข้าสิง ทำให้หลงไหลแต่การเล่นสกา จนเสียบ้านเมืองถูกเนรเทศออกไปอยู่ป่า พระนลกับนางทมยันตีมีความรักใคร่กันมาก พระนลสงสารพระมเหสีที่ต้องทนทุกข์ทรมาน เพราะพระองค์จึงทรงขอร้อง ให้เสด็จ กลับไปยัง บ้าน เมือง ของ พระ นาง แต่นางทมยันตีทรงปฏิเสธ พระนลจึงทรงหลบหนีไปตาม ลำพัง นางทมยันตีมีความซื่อสัตย์ต่อพระสวามี พยายามบุกป่าฝ่าดงติดตามหา จนได้พระนลกลับคืนมา วาสิฏฐีได้กล่าวแก่กามนิตคนรักว่า เขาทั้งสองมีความรักไม่แพ้พระนลและนาง ทมยันตี นางได้เปรียบเทียบกามนิตเป็นพระนล ตัวนางคือ นางทมยันตี และได้กล่าวถ้อยคำที่นางทมยันตีเคยร้องถามต้นอโศก เมื่อครั้งตามหาพระนลอยู่กลางป่า

๑๕ นจิเกต พระเวทได้กล่าวว่า นจิเกต เป็นบุตรพราหมณ์

ผู้หนึ่ง ได้ขอให้บิดาเอาตัวของตนบูชาพระยม (มัจจุราช) พระยมรู้สึกเมตตา จึงกรุณาสั่งสอนนจิเกต เกี่ยวกับเรื่องพระพรหมและเรื่องอื่น ๆ

๑๖ เมธาติถิมาณพ เป็นผู้บำเพ็ญตบะแก่กล้า พระพรหมพอพระทัย จึงแปลงร่างเป็นแกะ นำเอาเมธาติถิมาณพไปยังสวรรค์ มาณพมีความโกรธ ถามแกะตัวนั้นว่าเป็นใคร พระพรหมจึงแสดงพระองค์ให้ปรากฏ

๑๗ อุทคาดา คือพรหมณ์ผู้ทำหน้าที่อ่านพระเวทในสมัยโบราณ

๑๘ กลี เป็นผีร้าย เมื่อทราบว่าพระนลได้อภิเษกสมรสกับนางทมยันตี ก็บังเกิดความเคืองแค้น หาโอกาศเข้าสิง จนทำให้พระนลคลั่งไคล้ในการเล่นสกาจนเสียบ้านเมือง ต่อมาพระนลได้เรียนรู้วิชาสกาจากท้าวฤตุบรรณ กลีจึงหมดอำนาจต้องออกจากร่างของพระนล

๑๙ มารเวตาล เป็นสัตว์ในนิยาย รูปร่างคล้ายค้างคาว บินไล่จับสัตว์กินเป็นอาหารในเวลากลางคืน กามนิตได้เปรียบเทียบสมบัติพัสถานของตนว่า เหมือนมารเวตาล ที่คอยสูบเลือดจากหัวใจของเขาไปเกือบหมดสิ้น

๒๐ เศวตเกตุ คือพราหมณ์ผู้ทำหน้าที่สอนพระเวทในสมัยโบราณ

สถานที่สำคัญ

๑ เบญจคีรีนคร คือกรุงราชคฤห์ นครหลวงแคว้นมคธในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารเป็นกษัตริย์ ประทับที่กรุงนี้มีภูเขาเรียงรายอยู่ ๕ ลูกคือ ไวบูลยบรรพต คิชฌกูฏ กาฬ-กูฏ อิสิคิลิ และเวภาระ

๒ อุชเชนี คือราชธานีของแคว้นอวันตี เป็นกรุงมีชื่อเสียงไปทั่วประเทศอินเดีย ปราสาทราชวังและเทวะสถาน งามสง่าตอนกลางคืนครึกครื้นไปด้วยเสียงเพลงเสียงดนตรี เป็นเมืองที่ขึ้นชื่อลือชาที่สุดว่ามีนางคณิกาที่มีรูปร่างงาม ตั้งแต่ชั้นสูงลงไปถึงชั้นต่ำ

๓ โกสัมพี เป็นนครหลวงของแคว้นวังสะ ในสมัยพุทธกาล พระเจ้าอุเทนเป็นกษัตริย์ปกครอง ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำคงคา มีปราสาท เทวสถาน บ้านเรือนงดงามมาก ที่ท่าน้ำมีเรือน้อยใหญ่ติดใบและธงทิวสีต่าง ๆ แลดูงดงาม ในตอนเย็นประชาชนนิยมไปอาบน้ำและลงเรือเล่นในแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์

๔ แคว้นศากยะ เป็นแคว้นที่พระเจ้าสุทโธทนะ พุทธบิดาเคย
เป็นกษัตริย์กรุงกบิลพัสดุ์ เป็นราชธานี
๕ สาวัตถี เป็นราชธานีของแคว้นโกศล กามนิตเข้าใจว่าพระ
พุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนเชตวันในเมืองนี้ จึงมุ่งหมายจะเดิน
ทางไปเฝ้าพระพุทธองค์
๖ ตักสิลา เป็นราชธานีของแคว้นคันธารราษฎร์ ทางตะวัน-
ตกเฉียงเหนือของอินเดีย เป็นศูนย์กลางการศึกษาของอินเดีย
โบราณ กามนิตมีความรู้ ความสามารถราวกับได้ไปศึกษา
มาจาก มหาวิทยาลัยตักสิลา
๗ จุฬาตริคูณ คือตำบลที่แม่น้ำคงคาและยมุนามาบรรจบกัน
เป็นสถานศักดิ์สิทธิ์เพราะเชื่อกันว่า "แม่คงคาแดนสวรรค์"
ลงมารวมกับแม่น้ำทั้งสองที่ตรงนี้
๘ กุรุเกษตร เป็นทุ่งใหญ่ซึ่งแม่น้ำยมุนาไหลผ่านมา เคยเป็น
สนามรบระหว่างปาณฑพีน้องกับพวกเการพ
๙ สวรรคสุชาวดี เป็นแดนสว่างรุ่งเรือง หาเขตมิได้ อยู่
ทางทิศตะวันตก มีแม่คงคาโอบล้อมรอบ ในห้วงน้ำใหญ่เป็น
ที่เกิดของดอกบัวทิพย์ ผู้ใดรู้สึกเบื่อหน่ายโลก ตั้งจิตมุ่งมั่น
แต่สถานสวรรค์ ก็จะเป็นปัจจัยให้เกิดดอกบัวขึ้นในสวรรค์

สุขาวดี

๑๐. อุทยาน คือสวนหย่อนใจของกรุงโกสัมพี ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำคงคา มีต้นไม้ใหญ่ใบครึ้ม สระบัว ศาลา ซุ้มมะลิเลอย ชิงช้า และเวทีขนาดใหญ่ สำหรับเป็นที่เล่นคลีของหญิงสาวชาวเมือง เพื่อบูชาพระลักษมี กามนิตกับวาสิฏฐี ได้พบกันเป็นครั้งแรกที่อุทยานนี้

๑๑. ลานอโศก คือบริเวณทางด้านตะวันตกของปราสาทของนายช่างทองบิดาของวาสิฏฐี อยู่บนเชิงเขา มีกำแพงล้อมบประดับประดาด้วยต้นปาล์ม ไม้ดอกต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีต้นอโศกเรียงกันเป็นแถว เป็นสถานที่ที่กามนิตวาสิฏฐี โสมทัต์ และเมทินี ลอบพบปะแสดงความรักต่อกัน กามนิตกับวาสิฏฐีให้ชื่อลานนั้นว่า “ลานอโศก”

๑๒. ป่าประดู่ลาย เป็นป่าไม้ศักดิ์สิทธิ์ อยู่หลังกำแพงกรุงโกสัมพีด้านตะวันออก มีเทวาลัยพระกฤษณะร้างปรักหักพัง หญิงชราผู้วิเศษคนหนึ่งอาศัยอยู่ กามนิตกับวาสิฏฐีได้นัดพบกันเป็นครั้งสุดท้าย และให้ได้คำมั่นสัญญาว่าจะซื่อสัตย์ต่อกันตลอดไปที่เทวาลัยนี้

๑๓. สวนบัวร้อยสระ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ของชาว

กรุงอุชเชนี เป็นที่ที่กามนิตกับเพื่อนฝูงทั้งหญิงและชาย ไปเที่ยวเตร่เล่นกีฬาต่าง ๆ

๑๔. ป่ามะม่วง เป็นสวนที่หมอชีวก แพทย์หลวงของพระเจ้าพิมพิสาร อุทิศถวายเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า อยู่ที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ

๑๕. สวนเชตวัน เป็นสวนที่อนาถบิณฑิกเศรษฐี ซื้อจากเจ้าเชตแล้วถวายให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า อยู่ที่กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล

๑๖. อิสิปัตนะ เป็นตำบลที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดเบญจวัคคีย์ อยู่ในมฤคทายวัน เขตเมืองพาราณสี

๑๗. มหาบรรพตหิมพานต์ คือภูเขาใหญ่ทางทิศเหนือของอินเดีย ยอดเขาปกคลุมด้วยหิมะอยู่เสมอ และเป็นที่สถิตของทวยเทพ ตามป่าใหญ่และเหวลึก เป็นที่บำเพ็ญพรตของฤษี แม่น้ำคงคาไหลลงมาทางเขาลูกนี้

๑๘. ทางช้างเผือก คือ กลุ่มแสงดาวซึ่งแผ่เห็นสว่างเป็นพืดในท้องฟ้า เชื่อกันว่าเป็น “แม่คงคาแดนสวรรค์” ซึ่งมีต้นน้ำโอบรอบสวรรค์สุชาวดี แล้วไหลลงมารวมกับ แม่น้ำคงคาแดนยมุนา ที่ “จุฬาตรีภูณ”

๑๙. หฤมผังศพของวาชศรพ เป็นที่ผังศพของวาชศรพ อยู่บน
เนินใกล้ทาง นอกทำแพงกรุงโกสัมพี ผู้ที่เดินทางผ่านไปมา
จะหยุดทำพิธีเซ่นบูชา เพราะเชื่อว่า วิญญาณของวาชศรพ
ซึ่งอยู่บนสวรรค์ สามารถดูแลป้องกันให้พ้นภัยจากโจรผู้ร้าย
หัวหน้าพ่อค้าเกวียนผู้หนึ่ง แนะนำให้กามนิตบูชาหฤมผังศพนี้
กามนิตได้ปฏิบัติตาม และได้อ้อนวอนขอให้วาชศรพบันดาล
ให้ตนได้พบโจร เพื่อจะได้สมคบเป็นพวกด้วย

๒๐. แคว้นเวทิศ เป็นแคว้นทางตะวันออกของแคว้นอวันตี มี
ป่าไม้ใหญ่ กองเกวียนของกามนิตถูกโจรพวกองคุลิมาลปล้น
ในป่าไม้ในแห่งแคว้นนี้

๒๑. เชาวินชัย เป็นเทือกเขายาวกั้นเขตแคว้นอวันตีทางตะวัน-
ออกและทางใต้เชื่อกันว่าเป็นที่สถิตของพระลักษมี

๒๒. แม่น้ำคงคา คือแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ไหลมาจากมหาบรรพต
หิมพานต์ ทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นที่สถิตของเหล่าเทวดา ลำ
น้ำสายนี้แลเห็นเป็นสีเหลือง เปรียบได้กับวรรณพราหมณ์
ผู้ใดได้อาบหรือชำระกาย ด้วยน้ำในแม่น้ำนี้จะหมดบาปมลทิน
บังเกิดศิริมงคล

๒๓. แม่น้ำยมุนา คือแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ไหลผ่านหัสดินบุรีราชธานี

ของกษัตริย์ปาณฑพและเการพ และผ่านทุ่งกุรุ ซึ่งเคยเป็น
สนามรบระหว่างกษัตริย์สองพวกนี้ แม่น้ำสายนี้ และเห็นเป็น
สีเขียว เปรียบได้กับวรรณกษัตริย์

ชื่อเฉพาะที่สำคัญ

๑. สุขหฤทัย คือ ชื่ออย่างหนึ่ง ที่กวีเรียกต้นอโศก
ดอกมีสีแดง, แสดและเหลือง

๒. ผู้ส่ง คือ ชื่อโจรชนิดหนึ่ง ซึ่งมีธรรมเนียมอยู่ข้อหนึ่ง
ว่า ถ้าจับใครไว้ได้สองคน ก็จะปล่อยให้คนหนึ่งไปหาเงินมา
ไถ่ผู้ที่ถูกกักตัวไว้ ถ้านำเงินมาให้ครบจำนวนและทันกำหนด
เวลา ก็จะพาไปส่งให้ได้รับความปลอดภัยจนถึงบ้านเมือง ถ้า
บิดพริ้วหรือนำค่าไถ่มาให้ไม่ครบตามกำหนดหรือผิดเวลา โจร
พวกนี้จะเลือยตัวผู้ที่ถูกจับได้ออกเป็นสองท่อน แล้วนำไปทิ้ง
ไว้กลางถนน ให้ท่อนศีรษะหันไปทางทิศที่พระจันทร์ขึ้น

๓. ถัก เป็นชื่อของโจรพวกหนึ่งไปกันเป็นพวก ผสมกับ
พวกเดินทางอื่น ๆ ถ้าพวกเดินทางเผลอตัว ก็เอาผ้าพันคอ
ที่ซ่อนไว้ รัดคอคนเดินทางให้ตาย เก็บเอาเงินทองของมีค่า
แล้ว ก็เอาศพฝังเสีย

๔ ประวาลพฤกษ์ คือดอกไม้สวรรค์ชนิดหนึ่งดอกสีแดงเข้มส่งกลิ่นไปไกล ใครได้สูดกลิ่นจะระลึกชาติที่ล่วงไปแล้วได้ทุกชาติ ในโลกมนุษย์มีแต่ฤษีเท่านั้นที่ได้สูดกลิ่นครั้งหนึ่งพระกฤษณะขึ้นไปรบกับพระอินทร์บนสวรรค์ ได้นำประวาลพฤกษ์มาปลูกไว้ในสวนของพระองค์

๕ ดอกพ้า คือดอกบัวที่จะผุดขึ้นในห้วงน้ำศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์ ในเมื่อผู้หนึ่งผู้ใดรู้สึกเบื่อหน่ายโลกและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะไปสวรรค์ ถ้าผู้นั้นมีการกระทำคำพูด และความคิดอันบริสุทธิ์ ดอกบัวจะเจริญงอกงาม และเมื่อสิ้นชีพลงก็จะได้ไปเกิดในดอกบัวนั้นทันที แต่ถ้าผู้ใดประพฤติตนไปในทางที่ชั่ว ก็จะเป็นเหตุให้ดอกบัวหรือดอกไม้ทิพย์เหี่ยวแห้งร่วงโรยไปโดยเร็ว

๖ เพื่อนบุณย์ หมายถึงภรรยา เพราะการที่จะเป็นสามีภรรยากันได้ จะต้องเป็นผู้ได้เคยร่วมทำบุญและร่วมทุกข์สุขกันมาแต่ชาติปางก่อน และในชาติปัจจุบัน ก็มีโอกาสได้ร่วมทำบุญและร่วมทุกข์สุขกันอย่างใกล้ชิดยิ่งกว่าผู้อื่น

๗ ดาวฤกษ์โจร เป็นชื่อดาว ทางโหราศาสตร์ดวงหนึ่ง ซึ่งถือกันว่ามีอิทธิพลเหนือชีวิตของมนุษย์ ผู้ที่เกิดเวลาดาว

ดวงนขน แม้จะอยู่ในตระกูลใด ๆ ก็ตาม ต่อไปจะต้อง
เปลี่ยนอาชีพเป็นโจร วาชศรพเป็นบุตรพราหมณ์แต่เกิดเวลา
ดาวฤกษ์โจรขัน จึงต้องกลายเป็นโจร วาชศรพทำนายว่า
กามนิตจะต้องเป็นโจรสักวันหนึ่ง เพราะเกิดเวลาดาวฤกษ์
โจรขัน

๘ สาดน้ำ เป็นกีฬาอย่างหนึ่ง ซึ่งนิยมเล่นกัน ทางเมืองใต้
ของกรุงอุชเชนี เพื่อนของกามนิตผู้หนึ่ง นำมาเผยแพร่ที่ส่วน
บัวร้อยสระ วิธีเล่นคือ ใช้ไม้ซางใส่น้ำพ่นรดกัน ใครเปียก
น้ำมากกว่าคนอื่นก่อน เป็นคนแพ้

๙ กระทุ่ม เป็นกีฬาอย่างหนึ่ง ที่กามนิตเล่นกับเพื่อน ๆ ที่
ส่วนบัวร้อยสระ มีวิธีการเล่นคือ แบ่งผู้เล่นออกเป็นสองพวก
ใช้กิ่งกระทุ่มที่มีดอก เป็นอาวุธต่อสู้กัน ข้างใดมีเกสรกระทุ่ม
ติดตัวมาก ก็เป็นฝ่ายแพ้

๑๐ การเล่นแต่งงาน เป็นกีฬาของเก่าอย่างหนึ่ง ที่กาม-
นิตจะแนะนำให้เพื่อนฝูงเล่น ที่ส่วนบัวร้อยสระ

คำกล่าวที่สำคัญ

๑ ถ้าจะดูโศกาดูรในหมู่สงฆ์ ก็ในการร้องขับทำเพลง ถ้าจะดูความบ้าในหมู่สงฆ์ ก็ในการเต้นรำ ถ้าจะดูความเป็นเด็ก ในหมู่สงฆ์ ก็ในอาการยิงฟันหัวเราะเป็นถ้อยคำที่พระพุทธเจ้าเคยตรัสแก่พระสงฆ์สาวก และทรงระลึกถึงอีก เมื่อเสด็จมาถึงบ้านทมการเลยดูสนุกสนานเฮฮา

๒ อันว่านกเขาไฟซึ่งมีเสียงไพเราะอ่อนหวาน ยังชีพอยู่ได้ด้วยแสงจันทร์ฉันใด ข้าพเจ้ายังชีพต่อมาได้ก็ด้วยแสงจันทร์แห่งดวงหน้าของนางฉันนั้น เป็นคำกล่าวของกามนิต เล่าความเป็นไปของตนหลังจากได้พบวาสิฏฐีเป็นครั้งแรกที่อุทยาน กรุงโกสัมพีให้พระพุทธเจ้าฟังที่บ้านช่างปั้นหม้อ

๓ ขันธ์ว่ากรรม เราจะหลีกลี้หนีไม่พ้นต้องปล่อยไปตามกรรมเหมือนดังกระแสน้ำที่พัดพาเอาต้นอ้อลอยไปฉะนั้น เป็นคำพูดของวาสิฏฐีกล่าวแก่กามนิต ที่บ่าประดู่ลาย

๔ ในโลกนี้มีแต่สิ่งมายาไม่แน่นอน แม้แต่เวลาที่เราพูดกันอยู่ขณะนี้ก็ไม่ใช่ของเรา จะมีแน่อยู่ก็แต่ใน

สวรรค์ เป็นคำพูดของวาสิฏฐีกล่าวแก่กามนิต ที่บ่าประดู่ลาย

๕ คนเรานี่ บางคน ช่างโง่บัดซบจริง ดูเหมือนว่าโลกเรานี้ จะหาที่มีความสุขเลิศยิ่งกว่าลานอโศกนี้เป็นไม่มีแล้ว เป็นคำพูดของกามนิตกล่าวแก่โสมทัต์ ในหุบเขาใกล้ลานอโศก ขณะที่กล่าวคำข้างต้นนี้ ก็ถูกคนร้ายที่สาตาเคียร่วาจ้างมาเข้ากลุ้มรุมทำอันตราย

๖ นับว่าสูท่านมีบุญย์วาสนาแท้ ๆ ถ้าข้าเจ้าเป็นผู้ที่ท่านวาชศรพโปรดปรานแล้ว ในสองสามปีเท่านั้นข้าเจ้าควรจะเป็นคนมั่งมีที่สุดในกรุงโกสัมพี เป็นคำพูดของหัวหน้าพ่อค้าเกวียนกองหนึ่ง กล่าวแก่กามนิตที่หลุมฝังศพของวาชศรพ

๗ บุทคลอย่าพึงให้เหตุผลแก่สตรี เป็นคติโบราณ กามนิต สั่งให้ ภรรยา ทั้งสอง พาลูก อพยพไปอยู่บ้าน บิดา ของเขาเพื่อจะได้พ้นภัยจากพวกโจรองคุลิมาล กามนิตนึกถึงคติโบราณดังกล่าว จึงไม่อธิบายเหตุผลให้ภรรยาทราบ

๘ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์ เป็นคำของพระพุทธเจ้าตรัสแก่

กามนิต ในห้องโถงของช่างปั้นหม้อ

๙ ท่านจะลุถึงความจริงได้ไฉน เมื่อท่านเร่ร่อนไปแต่ผู้เดียวเหมือนนอแรด ไม่เอาเยี่ยงช้างป่าที่ไปเป็นโขลง มีหัวหน้าที่เฉลียวฉลาดชำนาญทางเป็นผู้นำ เป็นคำของพราหมณ์สูงอายุกล่าวแก่กามนิต ที่อาศรมในป่าแห่งหนึ่ง

๑๐ ศาสดาย่อมไม่กระหายอยากได้ศิษย์ แต่ศิษย์ต้องกระหายอยากได้ศาสดาเอง เป็นข้อความในพระเวทบทหนึ่ง ที่กามนิตยังจำได้เจนใจ เมื่อถูกพราหมณ์สูงอายุในอาศรมกลางป่า เกลี้ยกล่อมให้ฝากตัวเป็นศิษย์

๑๑ เราพ้นแล้ว ความหลุดพ้นได้ประจักษ์แล้ว ชาติหยุดอยู่เพียงนี้แล้ว กรณียะของเราสำเร็จแล้ว โลกนี้หยุดอยู่แก่เรา ไม่สืบต่อออกแล้ว เป็นคำของพระพุทธเจ้าตรัสแก่กามนิต ในห้องโถงของช่างปั้นหม้อ

๑๒ อาตมามีความเป็นอยู่อย่างนี้ จะรู้สึกโกรธเคืองต่อผรุสวาทได้อย่างไร เป็นคำของพระองคุลิมาล กล่าวแก่กามนิต ที่ลานหน้าบ้านของกามนิต

๑๓ แม้ร่างกายจะถูกโจรผู้ร้ายเลื่อยขาดออกเป็นท่อน ๆ ก็ดี ถ้ายังมีโทสะอยู่ก็ยังไม่ถึงทางที่ปรารถนา เป็นพุทธ-

โอวาทของพระพุทธเจ้าตรัสแก่พระสงฆ์สาวก พระองคุลิมาล นำพุทธโอวาทนี้ มากล่าวแก่กามนิต ที่ลานหน้าบ้านของกามนิต

๑๔ มงกุฎดอกไม้หลายสีของ กรุง อุชเชนีที่ สถิต เหนือฐานศิลา หมายถึงหมู่นางคณิกา ของ กรุงอุชเชนี

๑๕ เชี่ยวชาญเหมือนมานพกามนิตเทียว เป็นคำพูดติดปากของชาวอุชเชนี เมื่อกล่าวชมผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ

๑๖ รวดเร็วปานกามนิตหนุ่ม เป็นคำพูดติดปากชาวอุชเชนี เมื่อกล่าวติเตียนผู้ที่เปลี่ยนความประพฤติ ไปหมกหมุ่นอยู่กับสิ่งชั่วอย่างรวดเร็ว

๑๗ อาหารเลี้ยงวิเศษเหมือนของกามนิต เป็นคำติดปากชาวอุชเชนี เมื่อได้รับประทานอาหารเลี้ยงอย่างดี มีรสชาดเป็นที่พอใจ

๑๘ ทั้งสองรักใคร่กันดีราวกับภริยาของกามนิต เป็นคำพูดติดปากชาวอุชเชนี กล่าวกระทบกระเทียบ เมื่อบุคคลสองคนมีความเกลียดชังทะเลาะวิวาทกัน

๑๙. “แท้จริงความวิเวกเป็นสหายอันวิเศษกว่าสหายอื่นๆ” เป็นคำรำพึงของพระพุทธเจ้า เมื่อทรงทราบจากช่างปั้นหม้อว่ามีผู้พักแรมอยู่ในห้องโถงของช่างปั้นหม้ออยู่ก่อนแล้ว

๒๐. “ถ้าจะเปรียบความเร็วของคลีกคือ เห็นเป็นสายคล้ายชี่กรงทอง และนางนั้นคือนกซึ่งกระโดดเต้นไปมาอยู่ในกรงทองปานเดียวกัน” เป็นคำกล่าวของกามนิต เปรียบเทียบความชำนาญในการเดาะคลี และความงามของวาสิฏฐีในตอนเดาะคลีบูชาพระลักษมี ที่อุทยานนอกเมือง

๒๑. “ถ้าเรามีนาวาทิพย์ทำด้วยมุกดา มีความปรารถนาเป็นใบ มีความอำเภอใจเป็นหางเสือ ได้แล่นเรือลอยละล่องไปในแม่น้ำนั้นขึ้นไปถึงต้นน้ำ” เป็นคำของกามนิตกล่าวแก่วาสิฏฐีที่ลานอโศก แสดงความประสงค์ที่ล่องเรือขึ้นไปตามลำน้ำยมุนา เพื่อจะได้ชมกุรุเกษตรสมัยมหาภารตะ

๒๒. “สูเจ้าคิดถึงเทวะด้วยหรือ? — หามิได้!–ไม่แน่นัก--เพราะความว่างเปล่า เพราะคัมภีร์และพระตำ--นาน (อิติหาส)” เป็นข้อความในกาลิสูตร ซึ่งวาชศรพนำมาอธิบายแก่พวกโจร

๒๓. “ขณะนี้ดูๆก็เหมือนผลไม้เน่า, เนื้อในแห้งหายไปหมด, ในที่สุดเหลือแต่เปลือกเปล่าเท่านั้น” เป็นคำของกามนิตกล่าวเปรียบเทียบสภาพตนเอง ในคืนที่เตรียมต่อสู้องคุลิมาล

๒๔. “แต่ทว่าเป็นเหมือนหนึ่งศัตรูหน้าเนื้อทีคอยบั่นทอนความสุขด้วยใจเสือมิให้มีความสุขได้ เป็นดั่งมารเวตาล แต่มีรูปร่างรุ่งเรืองงดงาม สูบเลือดหัวใจข้าพเจ้าไปเกือบหมดแล้ว” เป็นคำของกามนิตเปรียบเทียบสมบัติพัสถานของเขาในคืนที่เตรียมต่อสู้องคุลิมาล

๒๕. “แม่คงคาในสวรรค์เราได้ปฏิญาณ – แทบกระแสคลื่น – วาสิฏฐี” เป็นคำกล่าวของกามนิต ตอนสุดท้ายก่อนที่จะสิ้นใจ.

แบบทดสอบ

พระพุทธเจ้าเสด็จกลับเบญจคิรีนคร

จงขีดเส้นใต้ข้อความที่ถูกต้อง

๑. เบญจคิรีนคร คือ (*ราชคฤห์, อุชเชนี*)

๒. การที่กรุง (*ราชคฤห์, อุชเชนี*) ได้ชื่อเบญจคีรีนคร เพราะมีภูเขาล้อมอยู่ ๕ ลูก คือ กาพกูฏ, ไวบูลย บรรพต, อิสิคิลิ , คิชฌกูฏ และเวภาระ

๓. ก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สิทธัตถกุมาร ได้เสด็จมากรุงราชคฤห์ครั้งหนึ่ง ประทับอยู่ที่คูหาใต้ต้นสัตบรรณ (*ตินเปิด*) บนเขา (*กาพกูฏ*, เวภาระ)

๔. พระเจ้าแผ่นดินที่ครองกรุงราชคฤห์ ในขณะที่สิทธัตถกุมารเสด็จมากรุงราชคฤห์ครั้งแรก คือ พระเจ้า (*อุนเทน , พิมพิสาร*)

๕. ในการเสด็จ กลับ กรุง ราชคฤห์ ครั้งสุดท้าย ของ พระพุทธเจ้าผู้ที่ติดตามเสด็จคือ พระอานนท์ ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐากและพระสงฆ์ประมาณ (๒๐๐ , ๑๒๕๐ รูป)

๖. เมื่อเข้าเขตกรุงราชคฤห์ เป็นเวลาพลบค่ำ พระพุทธองค์จึงรับสั่งให้พระอานนท์ นำพระสงฆ์สาวกไปพักที่ป่า (*ประดู่ลาย, มะม่วง*) ซึ่งหมอชีวกแพทย์หลวงของพระเจ้าพิมพิสารถวายไว้เป็นที่ประทับของพระพุทธองค์

๗. ในเย็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จถึงกรุงราชคฤห์ พระสงฆ์หมู่หนึ่งก็พากันมาพักที่ป่ามะม่วง พระภิกษุซึ่งเป็นหัวหน้าพระสงฆ์หมู่นั้นคือ พระ (*สาริบุตร, โมคคัลลาน์*) อัครสาวกเบื้องขวา.

พบ

จงเติมคำลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

๑. ก่อนเสด็จเข้าไปประทับแรมคืนในห้องโถงช่างปั้นหม้อพระพุทธองค์เสด็จผ่านบ้านต่าง ๆ ๔ บ้านคือ

ก.——— ข.——— ค.——— ง.———

๒. "ถ้าจะดูโศกาดูรในหมู่สงฆ์ ก็ในการร้องขับทำเพลง ถ้าจะดูความบ้าในหมู่สงฆ์ก็ในการเต้นรำ ถ้าจะดูความเป็นเด็กในหมู่สงฆ์ ก็ในอาการยิงฟันหัวเราะ" เป็นพระพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าเคยตรัส ทรงระลึกถึงความตอนนี้ขณะที่เสด็จผ่านบ้าน———

๓. การที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกบ้านช่างปั้นหม้อเป็นที่พัก แรมเพราะ———

๔. "แท้จริงความวิเวกเป็นสหายอันวิเศษกว่าสหายอื่น ๆ" เป็นคำรำพึงของพระพุทธเจ้าตอนที่ทรงทราบว่า———

สู่ฝั่งแม่คงคา

จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. กามนิตเกิดที่กรุง———เมืองหลวงของแคว้น———

๒. บิดาของกามนิตประกอบอาชีพ———

๓. กามนิตได้ศึกษาศิลปวิทยามีความรู้เชี่ยวชาญราวกับได้ไปศึกษามาจากมหาวิทยาลัย———

๔. วิชาความรู้ของกามนิตเป็นที่พูดกันติดปากชาวอุชเชนีว่า———

๕. กามนิตมีความสามารถหลายประการ เช่นในทาง

ก.———ข.———ค.———ง.———

จ.———ฉ.———ช.———

๖. บิดาใช้ให้กามนิตไปค้าขายที่กรุงโกสัมพี เมื่อกามนิตมีอายุ———ปี

๗. กามนิตร่วมเดินทางไปกับท่านราชทูต ซึ่งจะไปเจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้า———แห่งกรุงโกสัมพี.

๘. กามนิตนำเกวียนไปค้าที่กรุงโกสัมพีครั้งแรก ——เล่ม

๙. แม่น้ำคงคาไหลมาจาก——— แลเห็นเป็นสี——เปรียบได้กับวรรณ———— ชาวอินเดียพากันลงไปอาบน้ำในลำน้ำสายนี้เพราะเชื่อว่า————

๑๐. แม่น้ำยมุนาไหลผ่านหัสดินปุระ เมืองหลวงของเการพและท่วมล้นทุ่งกุรุซึ่งเคยเป็นสนามรบระหว่าง————แม่น้ำสายนี้แลเห็นเป็นสี————เปรียบได้กับวรรณ————

๑๑. กรุงโกสัมพีตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำ———

๑๒. เมื่อถึงกรุงโกสัมพี กามนิตได้พักอยู่ที่บ้านของ——ซึ่งเป็น———

๑๓. กามนิต จัดการค้า ที่กรุงโกสัมพี ได้ผลดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจาก———→

๘๕

สาวน้อยผู้เดาะคลี

จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. ขณะที่พักอยู่ในกรุงโกสัมพี ผู้ที่พากามนิตไปเที่ยวตามสถานต่าง ๆ คือ.....

๒. การเล่นคลีบูชาพระลักษมีเทวีแห่งเชา.....ผู้เล่นจะต้องเป็นหญิงจากตระกูลมั่งมีและชั้นสูง ทั้งต้องเป็นหญิง.....

๓. กามนิตพอใจหญิงที่กำลังเดาะคลีผู้หนึ่งซึ่งมีความงามรวมกับพระ.....หญิงผู้นี้กามนิตได้ทราบชื่อในตอนหลังจากคำบอกเล่าของ.....

๔. เมื่อวาสิฏฐีทำลูกคลีกระเด็นออกมานอกเวที กามนิตสามารถแย่งไว้ได้ เพราะกามนิตชำนาญ.....และสามารถโยนกลับเข้าไปให้วาสิฏฐีรับไว้ได้เพราะเชาชำนาญ.....

๕. ผู้ที่แย่งลูกคลีจากกามนิต และกระชากสร้อยคอเครื่องรางซึ่งทำด้วยแก้วตาเสือของกามนิตขาด คือ .....บุตรของ.....

๖. โสมทัตต์มีนิสัยชอบเล่นการพนันอย่างหนึ่ง คือ.....

รูปวิเศษ

จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. หลังจากได้พบวาสิฏฐีครั้งแรก กามนิตกลัดกลุ้มใจคิดถึงนางตลอดเวลาจนถึงแก่วาดรูปของนางขึ้น เป็นรูปขณะที่นางกำลัง.....

๒. ผู้ที่พบรูปวาสิฏฐี และรับอาสานำรูปนั้นไปให้แก่เมธีนี้ถูกเรียกเรียงน้องของวาสิฏฐีคือ.....

๓. เทพองค์ที่มีสมญาว่า "ไม่แพ้ใคร" ทรงดอกไม้เป็นธนูและมีธงเป็นรูปปลามังกรคือ.....

๔. กามนิตได้จารึกข้อความไว้ใต้รูปวาสิฏฐี เป็นกาพย์กลบทสี่บาท ถ้าอ่านถอยหลังได้ความว่า ถูกคดีนางเดาะดีคือ ..... อ่านจากต้นไปหาปลายได้ความว่าเขากำลังมีความ..... ถ้าอ่านจากล่างย้อนขึ้นไปข้างบนได้ความว่าเขายังมีความ.....

บนลานอโศก

จงเติมข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้

๑. กามนิตกับวาสิฏฐีให้ชื่อบริเวณลานปราสาททั้งสอง

แสดงความรักต่อกันว่า.....

๒. "อโศก" มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า.....

๓. ขณะที่กามนิตกับวาสิฏฐี ได้พบกันครั้งแรก กำลังย่างเข้า.....ฤดู

๔. จุฬาตรีคูณ เป็นชื่อตำบลศักดิสิทธิที่แม่น้ำ ๓ สาย ไหลมาบรรจบกัน แม่น้ำ ๓ สายนั้น คือ.....

๕. สวรรคงคา มีลักษณะเป็น.....

๖. ในการสงครามระหว่างปาณฑพกับเการพ แม่ทัพคนแรกของฝ่ายเการพ คือภีษมะ พระกฤษณะเป็นสารถีขับรถเทียมด้วยม้าขาว ๔ ตัวให้แก่พระ.....ซึ่งเป็นนักรบฝ่าย

๗. ประวาลพฤกษ์ เป็นต้นไม้ในสวนสวรรค์ของพระอินทร์ ดอกสี..... ผู้ใดได้สูดกลิ่นจะ.....

๘. ครั้งหนึ่งมีผู้รุกรบขึ้นไปบนสวรรค์ นำประวาลพฤกษ์มาปลูกไว้ในโลกมนุษย์ บุคคลผู้นั้นคือ.....

๙. ในมนุษย์โลก มีบุคคล ประเภทหนึ่ง ที่สามารถ สูดกลิ่นประวาลพฤกษ์ได้บุคคลประเภทนี้คือ

๑๐. วาสิฏฐีกล่าวว่า ความรักของนางกับกามนิตไม่แพ้ความรักของ.....และกล่าวเปรียบตัวกามนิตกับ.....ตัวนางกับ.....

๑๑. "พราหมณ์ ผู้เป็นครู ประจำตระกูล ของวาสิฏฐีเคยเตือนวาสิฏฐีว่าผู้หญิงไม่ควรใช้ความคิด ควรทำหน้าที่บูชากราบไหว้พระ.....เท่านั้น

๑๒. ขณะที่อยู่กับวาสิฏฐีบนลานอโศก กามนิตได้ของที่ระลึกอย่างหนึ่งจากวาสิฏฐี ของสิ่งนั้นคือ.....

๑๓. ประโยชน์อย่างหนึ่งของดอกอโศก คือใช้ต้มน้ำสำหรับ.....

๑๔. โสมทัตกล่าวเปรียบเทียบความรักกับสิ่ง.....

๑๕. ความเห็นของวาสิฏฐี ความรักควรเปรียบกับสิ่ง.....เหมือนดังสิ่งพระศอของ.....

ในหุบเขา

จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. คนร้าย ๗ หรือ ๑๐ คนที่คอยลอบทำอันตรายกามนิตกับโสมทัตที่หุบเขา ข้างล่างลานอโศก คือผู้ที่.....ว่าจ้าง

มา.

๒. ขณะที่เป็นไข้หนักกามนิตกับวาสิฏฐี ติด ต่อ กัน ด้วย
——— โดยความช่วยเหลือของ ———.

๓. ผู้เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้กามนิตกับวาสิฏฐีพบกันที่
ตานอโศกอีกไม่ได้คือ———

ดอกฟ้า

จงขีดเส้นใต้ข้อความในวงเล็บที่ถูกต้อง

๑. กามนิตกับวาสิฏฐี ได้พบกันเป็นครั้งสุดท้ายที่ป่าประดู่
ลาย ซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานเทวะรูป (*กฤษณะ, ศิวะ*)

๒. หญิงแม่มดผู้วิเศษสามารถทำนายเหตุการณ์ข้างหน้า
ได้แม่นยำ โดยเฉพาะเรื่องรัก โดยใช้ (*ภูตผี, นกเค้าแมว*)
เป็นผู้ช่วย

๓. พระกฤษณะเป็น เทพที่ ประทาน ความ สำเร็จ ใน ด้าน
(*การค้า, ความรัก*) พระองค์ทรงมีพระชายา ๑๖๑๐๐ พระองค์

๔. "เพราะฉันชื่อว่ากรรม เราจะหลีกหลีกไม่พ้นต้อง
ปล่อยไปตาม กรรม เหมือน ดั่ง กระ แส น้ำ พัด พา เอา ต้น ลอย ไป

ฉะนั้น" เป็นคำของ (*เมทินี, วาสิฏฐี*) กล่าวแก่กามนิตที่ (*ป่าประดู่ลาย, ลานอโศก*)

๕. "ในโลกนี้มีแต่สิ่งมายาไม่แน่นอน แม้แต่เวลาพูดกันอยู่ขณะนี้ก็ไม่ใช่ของเรา จะมีแน่ก็แต่ในสวรรค์" เป็นคำของ (*โสมทัตต์, วาสิฏฐี*) กล่าวแก่กามนิตที่ (*ประดู่ลาย, ลานอโศก*)

๖. สวรรค์สุขาวดี เป็นแดนสว่างรุ่งเรืองหาขอบเขตมิได้อยู่ทางทิศ (*ตะวันตก,ตะวันออก*)

๗. ดอกไม้ทิพย์หรือดอกฟ้า คือ ดอก (*บัว,ประจาลาพฤกษ์*) ซึ่งขึ้นอยู่บนท้องน้ำศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์

๘. ก่อนจากกันครั้งสุดท้ายที่ประดู่ลาย กามนิตได้ส่งร่างวาสิฏฐีซึ่งกำลังเป็นลมให้แก่ (*เมทินี, โสมทัตต์*)

ใต้ดาวโจร

จงขีดเส้นใต้คำในวงเล็บให้ถูกต้อง

๑. กามนิตออกจากกรุงโกสัมพีได้เป็น วันที่ ๑๒ ก็ถูกโจรปล้นขณะที่หลับอยู่ใต้ต้นไทรในป่าแคว้นเวทิศ เวลาประ-

มาณ เที่ยง (*คืน, วัน*)

๒.หัวหน้าโจรที่ปล้นกามนิต คือ (*องคุลิมาล, วาช-ศรพ*)

๓. องคุลิมาลมีลักษณะแปลกกว่าโจรผู้อื่น คือ (*รูปร่างสูงใหญ่, มีนิ้วหัวแม่มือคนร้อยเป็นพวงคล้องคอ ๓ สาย*)

๔. ผลจากการถูกโจรปล้นกามนิตต้องเสีย ของ สำคัญไป ๒ สิ่ง คือ (*ดอกอโศกสีแดง, เกวียน ๑๒ เล่ม, สร้อยคอแก้วตาเสือ*)

๕. วาชศรพมีลักษณะพิเศษจากโจรผู้อื่นคือ (*ศีรษะโล้น,เปลือยร่างตอนบน,ไม่ดื่มสุรา*)

๖. องคุลิมาลมีความอาฆาตกามนิต เพราะกามนิต (*มีฝีมือในการฟันดาบดีกว่า ฆ่า,ลูกน้องคนสำคัญของเขา*)

๗. คนใช้ของกามนิตถูกโจรฆ่าตายเกือบหมด, เหลือเพียงคนเดียวคือ (คนใช้เก่าแก่, หัวหน้าคนใช้)

๘. คณะโจรที่ปล้นกามนิต เป็นโจร (*พวกถัก, ผู้ส่ง*)

๙. โจรผู้ส่งมีธรรมเนียม ข้อหนึ่ง คือ ถ้าจับใครได้ ๒ คน จะปล่อยคนหนึ่งไปหาเงินมาเป็นค่าไถ่อีกผู้หนึ่ง

ถ้าจับพ่อแลละลูก จะปล่อย (*พ่อ,ลูก*)

ถ้าจับศิษย์แลละอาจารย์ จะปล่อย (*ศิษย์,อาจารย์*)

ถ้าจับ นายแลละบ่าว จะปล่อย (*นาย,บ่าว*)

๑๐. พวกโจรกำหนดให้คนใช้นำเงินมาไถ่กามนิต ภายในเวลา อย่างน้อย (๑,๒) เดือน

๑๑. โจรผู้ส่งจะปล้นเฉพาะเวลาข้างแรมเดือนมืด เพราะถือว่าเป็นระยะเวลาที่ (*พระแม่เจ้ากาลี,พระกฤษณะ*) คุ้มครองการโจรกรรม

๑๒. วันที่พวกโจร ประกอบพิธีสมโภช บูชา พระแม่จ้าวกาลี คือ (*ขึ้น ๑๕ ค่ำ, แรม ๑๕ ค่ำ*)

๑๓. โจรคนที่เป็นบุตรพราหมณ์ เกิดเวลาดาวกฤษ์โจร ชีวิตจึงต้องหันอาชีพเป็นโจร เดิมเข้าเป็นโจร พวกถัก ต่อมาเปลี่ยนเป็นโจรผู้ส่ง โจรผู้นำคือ (*องคุลิมาล,วาชศรพ*)

๑๔. ระหว่างที่ถูกโจรกักตัวไว้ กามนิตได้รับความ-อุปการะจากโจรผู้หนึ่งอยู่ตลอดเวลา โจรผู้นำคือ องคุลิมาล, *วาชศรพ*)

๑๕. โจรที่ทำหน้าเป็นครูผู้ทำพิธีบูชายัญ สอนวิชาโจรและธรรมจรรยาโจรคือ (วาชศรพ,องคุลิมาล)

๑๖. โจรผู้มีเสียงทุ้มดัง อันเป็นเสียงทายาทสืบมาจากพราหมณ์อุทคาดาผู้อ่านพระเวทแต่งครั้งดึกดำบรรพ์ คือ (วาช-ศรพ, องคุลิมาล)

รหัสยลัทธิ

จงขีดเส้นใต้ข้อความในวงเล็บให้ถูกต้อง

๑. รหัสยลัทธิ คือความเห็นลึกลับซึ่ง (วาชศรพ, องคุลิมาล) อธิบายข้อความในพระกาลิสูตรอันเป็นคำสอนพวกที่โจรเชื่อถือ

๒. “ สูเจ้าคิดถึงเทวะด้วยหรือ... หามิได้ ... ไม่แน่นัก... เพราะความว่างเปล่าพระคัมภีร์และพระตำนาน (อิติหาส)” เป็นข้อความใน (พระเวท, พระกาลิสูตร)

๓. วาชศรพได้อธิบายความหมายของคำว่า “ เทวะ ” คือ (เทวดา, ทัณฑ์)

๔. เหตุผลที่โจรไม่ควรได้รับการลงโทษ มีหลักอ้างอิง ๓ ประการคือ (ปัญญารู้เหตุผล, พระเวท, ภควัทคีตา, อริยสัจ ๔)

๕. ตามหลักปัญญารู้เหตุผล การฆ่าคนไม่เป็นความผิด เพราะเป็นการพันดาบลงไปใน (ความว่างเปล่าระหว่างอนุปรมาณู, อนุปรมาณูซึ่งปราศจากวิญญาณ)

๖. ตามหลักพระเวทซึ่งเป็นคำสอนใน ศาสนาพราหมณ์ การฆ่าคนไม่เป็นความผิด เพราะข้อความในพระเวทกล่าวว่า สิ่งที่มีภาวะอันแท้จริงมีหนึ่งคือพระ (พรหม, กฤษณะ) เพราะฉะนั้นการฆ่าคนก็เป็นเพียงมายาไม่มีการฆ่าใคร

๗. ภควัทคีตา คือ คำสอนของพระกฤษณะตรัสแก่พระอรชุน ในตอนที่พระอรชุนนักรบฝ่ายปาณฑล ทำสงครามกับฝ่ายเการพ ข้อความในภควัทคีตาตอนหนึ่งว่า คนเราเมื่อตายแล้วก็จะไปรวมอยู่กับพระ (พรหม, กฤษณะ)

๘. "ผู้ใดเป็นผู้ประหาร ก็สำคัญเอาว่า ตนเป็นผู้ประหาร ผู้ใดถูกประหารก็เข้าใจเอาว่าตนตาย เขาทั้งสองไม่รู้แจ้งเลย ความจริงไม่มีใครประหาร ไม่มีใครถูกประหาร" เป็นข้อความใน (พระเวท, ภควัทคีตา)

๕. ผู้ใดเข้าใจว่าตนเป็นผู้ประหาร ผู้ใดสำคัญว่าตน ถูกประหารทั้งสองย่อมไม่รู้แจ้ง แท้จริงไม่มีใครประหาร ไม่มีใครถูกประหาร ฉะนั้นเธอจงเริ่มรบเถิด เป็นข้อความใน (พระเวท, ภควัทคีตา)

งวงช้าง

จงขีดเส้นใต้ข้อความในวงเล็บเพื่อทำให้ความในประโยคสมบูรณ์

๑. ถ้าไม่สามารถนำค่าไถ่มาชำระทัน กำหนดเวลา พวกโจรเป็นต้องจัดการเฉียบขาดแก่ผู้ที่มันยึดตัวไว้ทุกรายไป คือ เลื่อยผ่ากลางตัวแล้วโยนซากศพที่ ขาดเป็น สอง ท่อนไว้กลาง ถนน ให้ศีรษะหันไปทางทิศ (ตะวันตก, พระจันทร์ขึ้น)

๒. ในที่สุดคนใช้นำเงินมาไถ่ตัวกามนิตก่อนกำหนดนั้น ราว (สัปดาห์, เดือน) หนึ่งเต็ม ๆ องคุลิมาลได้จัดให้พวกโจร (๒, ๔) คนเป็นผู้ติดตามไปส่งกามนิตมิให้ได้รับอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด โจรที่ไปส่งจะถูกองคุลิมาลแล่เนื้อเถือหนัง

แล้วเอาหนังที่แล่แล้วไปแขวนประจานไว้ที่ (เทวาลัยพระเจ้าแม่กาลี, ทางสี่แพร่ง)

๓. พอหายป่วยและสิ้นฤดู (ฝน, หนาว) แล้ว กามนิตจึงคุมกองเกวียนบรรทุกสินค้าเต็มรวม (๑๒, ๓๐) เล่ม รีบเดินทางไปโกสัมพี

๔. การเดินทางของกามนิตเป็นไปโดยราบรื่น รุ่งเช้าวันหนึ่งก็มาถึงกรุงโกสัมพี แต่พอมาถึงที่แห่งหนึ่งก็ต้องหยุดกองเกวียนเพราะผู้คนจราจรล้นหลามถนนเพื่อชมขบวนแห่ในพิธีแต่งงานของสาคาเคียร ซึ่งกำลังจะเคลื่อนไปยัง (บ้านของวาสิฏฐี, เทวาลัยพระกฤษณะ)

๕. ขบวนแห่ซึ่งนำหน้าเจ้าสาวเป็นกองทหารม้ากุมหอกประชาชนโห่ร้องยินดี เพราะกองทหารม้านี้เป็นกองไปปราบ (องคุลิมาล, กองทัพข้าศึก) สำเร็จมา

๖. กามนิตต้องตื่นจังงักที่วงช้าง เพราะตกแต่งไว้วิจิตรพิสดารเป็นพิเศษโดยใช้ใบอโศกประดับเป็นรูปหอก ตรงกลางใช้ดอก (บัว, อโศก) สีเหลือง แสด แดง สลับกัน

ที่ฝังศพของวาซศรพ

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. ตอนแรกกามนิตมีความแค้นเคืองวาสิฏฐี ที่ไม่ปฏิบัติตามคำปฏิญาณที่ให้ไว้ต่อกัน .....

๒. ขณะที่ออกจากประตูเมืองด้านตะวันตก ได้แลเห็นกะโหลกศีรษะกะโหลกหนึ่งเสียบไว้กลางเชิงเทิน จำได้ว่าเป็นหัวของ.....

๓. กามนิตไม่ได้แลเห็นกะโหลกศีรษะของ.....แต่กามนิตมั่นใจว่ากะโหลกศีรษะของ.....คงถูกเสียบประจานไว้ทางทิศตะวันออกอีกด้านหนึ่งเป็นแน่

๔. กามนิตได้เดินทางสวนกับหมู่เกวียนกองหนึ่ง ชายหัวหน้าหมู่เกวียนกองนี้กำลังทำพิธีบูชาอยู่บนเนินใกล้ทาง ชายผู้นั้นบอกกับกามนิตว่าเขากำลังบูชา.....และกล่าวว่า ถึงจะจ้างคนรักษาป่าถึง.....คน ก็ช่วยคุ้มภัยให้ไม่ดีกว่า.....

๕. “นับว่าสูท่านมีบุญวาสนาแท้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้ที่วาซศรพโปรดปรานแล้ว ในสองสามปีเท่านั้น ข้าพเจ้าจะเป็น

คนมั่งมีที่สุดในกรุงโกสัมพี" เป็นคำของ.....กล่าวแก่.....
ที่.....

๖. กามนิตได้เซ่นบูชาที่ฝังศพของวาชศรพ ตามคำแนะนำของหัวหน้าหมู่เกวียน กามนิตอ้อนวอนขอให้วาชศรพ.....

๗. คำทำนายของ.....ที่ว่ากามนิตจะได้เป็นโจรเพราะเกิดเวลา.....เป็นอันผิดหมด เพราะ.....

เพื่อนบุณย์

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. บรรดาสิ่งที่ชนชื่อลือชาในกรุงอุชเชนี ไม่มีอะไรจะวิเศษไปกว่า.....

๒. นางคณิกาเหล่านี้พระราชาก็ประทานเกียรติยศ ประชาชนก็บูชา จินตกวีกล่าวขวัญเป็นเพลงเยินยอ จึงเป็นการสมควรแล้วที่จะชนานนามว่า.....

๓. กามนิตเปลี่ยนความ ประพฤติ ไปหมก หมุ่นสนุกสนานอยู่กับนางคณิกาทั้งชั้นสูงและชั้นต่ำอย่างรวดเร็ว เท่ากับพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ เลยมีคำพูดติดปากว่า.....

๔. วันหนึ่งมีขโมยขึนบ้านบิดาของกามนิต ลักของมีค่าไปจนหมด แต่ในที่สุดสามารถนำกลับคืนมาได้เกือบหมด เพราะความช่วยเหลือของ.....

๕. กามนิตทำการค้าขายในระยะเพียงสองสามปี ก็กลายเป็นคนมั่งมีขึนและไปค้าเมืองใดก็ไม่ถูกโจรปล้น เพราะ.....

๖. เมื่อกลับจากการค้าขายทางไกล กามนิตมักไปเที่ยวกับเพื่อนฝูงทั้งหญิงและชายที่.....เพื่อหาความรื่นเริงจากการเล่นกีฬา

๗. กีฬาที่นิยมเล่นกันในกรุงอุชเชนี คือ ก. ..... ข.....ค. .....

๘. วันหนึ่งขณะที่กามนิตเตรียมตัวจะไปเที่ยว..... บิดาได้มาหา และบอกให้กามนิตทราบว่า จะจัดการให้กามนิตแต่งงานกับ.....ของ.....ซึงประกอบอาชีพ.....

๙. ผมดำราวกับแมลงผึง หน้าเปล่งปลั่งดังดวงจันทร์เพ็ญประหนึ่งตากวาง เป็นลักษณะแสดงความงามของ.....

๑๐. การแต่งงานระหว่างกามนิต กับภรรยา คนแรก มีพิธี

การดัง๕

ก. เจ้าบ่าวจะต้องจะอยู่ในห้องร่วมกับ เจ้าสาว แต่ะ รักษา
ความบริสุทธิ์ต่อกันเป็นเวลา.....วันเต็ม

ข. ห้ามกินของ.....

ค. ต้องนอน.....

ง. ต้องให้ไฟในเตา.....

๑๑. กามนิตดำเนินชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย รับประทาน
อาหารแต่ชนิดดี ราคาแพง จนมีคำติดปากชาวอุชเชนีว่า.....

ผู้เป็นสามี

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. "อันบุคคลที่ไม่มีบุตรสำหรับทำการพลีบูชา ทักษิณานุ
ประทาน ในเวลาเมื่อตายไปแล้วจะต้องรับทุกข์ทรมานสาหัส"
เป็นข้อความที่.....นำมากล่าวแก่.....

๒. ภรรยาคนที่สอง ของกามนิตเป็น คนอยู่ ใน ตระกูล ไม่
สูงจะมั่งมี รูปร่างไม่สวย แต่มีลักษณะ.....แสดงว่าจะมีลูก
.....ที่แกล้วกล้าสามารถถึง.....คน

๓. ลักษณะกัลยาณมิตร คือ.

ก. สะดือ.....

ข. ฝ่ามือฝ่าเท้า.....

ค. ไฝ.....

ง. เส้นผม .....

๔. ในการแต่งงานระหว่างกามนิตกับภรรยาคนที่สอง มีสิ่งที่ทำผิดพิธีดังนี้.—

ก. พอจะก้าวเข้าห้องที่บ้านกามนิต เจ้าสาวเหยียบ.....

ข. กามนิตไม่ได้เข้าประตูข้าง ..... ของเจ้าสาว

ค. กามนิตไม่ได้เข้าประตู ..... เจ้าสาว

ง. เด็กชายที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่ง จัดเตรียม ไว้ หนี ไปซ่อนอยู่ ..... ต้องหาเด็กมาใหม่ และต้องไปตัดหญ้า ..... มาใหม่

๕. ในการแต่งงาน ระหว่าง กามนิต กับ ภรรยา คนที่ สอง กามนิตและเจ้าสาวจะต้องรักษาความบริสุทธิ์ต่อกัน ต้องถือศีล

อดอาหารให้มั่นคง แล้วนอนกับพื้นเป็นเวลา ..... วัน

๖. หลังจากได้แต่งงานอีกเป็นครั้งที่สอง กามนิตกล่าวว่า "นับว่าข้าพเจ้ามีทั้งน้ำทั้งไฟ มีประโยชน์ด้วยกันทั้งคู่ ธรรมดาของสองอย่างนี้อยู่ตามลำพังก็ดีหรอก เมื่อเข้าใกล้กันก็เกิดอาการฟู่ ๆ"

"น้ำ" ในที่นี้กามนิตหมายถึง ..... เพราะ .....

"ไฟ" ในที่นี้กามนิตหมายถึง ..... เพราะ .....

๗. ภรรยาทั้งสองของกามนิตทะเลาะวิวาท เพราะชิงความเป็นใหญ่ในบ้านซึ่งกันและกันแทบไม่เว้นแต่ละวัน จนใคร ๆ ในกรุงอุชเชนีพูดติดปากว่า .....

ภิกษุโลน

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. ครั้งแรกที่ภรรยาทั้งสองของกามนิต เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้ มีความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นที่สุด คือในตอนที่ .....

๒. "ดูก่อนคฤหบดี อาตมามีความเป็นอยู่อย่างนี้ จะ

รู้สึกโกรธเคืองต่อผรุสวาทได้อย่างไร เพราะหน้าที่จะต้องมี
ความอดทนแม้ในสิ่งที่ยิ่งกว่านั้น"
เป็นคำของ.....กล่าว
แก่.....

๓. "ดูก่อนสาวกทั้งหลาย แม้ร่างกายจะถูกโจรผู้ร้าย
เลื่อยขาดเป็นท่อน ๆ ก็ดี ถ้ายังมีโทสะอยู่ก็ยังไม่มีทางที่ปรารถนา"
เป็นคำของ ..... ซึ่ง .....นำมากล่าวแก่ .....

๔. องคุลิมานมาที่บ้านกามนิตเพราะ..... เป็นผู้วานให้
มาเพื่อ .....

เตรียมรับมือ

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. กามนิตมีความเชื่อมั่นว่าองคุลิมาลปลอมเป็นนักบวช
มาสืบสวนตรวจดูทาง เพื่อทำการแก้แค้นตนเพราะกามนิตเคย
ทำความเจ็บใจไว้แก่องคุลิมาลคือ .....

๒. กามนิตคาดการณ์ว่าองคุลิมาลจะต้องปล้นบ้านของ
เขาในคืนวันนั้น ถ้าพ้นคืนนั้นไปแล้วจึงมาปล้น เหตุร้ายก็จะ
ตกแก่พวกโจรเอง ทั้งนี้เพราะคืนนั้นเป็น .....

๓. ท่านเสนาบดียืนยันแก่กามนิตว่า องคุลิมาลตายแล้ว เพราะ..... ได้เล่าให้ท่านฟังว่า องคุลิมาลถูกทรมานตายเสีย ในคุกมืดใต้ปราสาท และท่านยังได้เห็นศีรษะองคุลิมาลถูกเสียบประจานไว้ทางประตูกรุงโกสัมพีด้านตะวันออก

๔. กามนิตสั่งให้ภรรยาทั้งสองพาลูกย้ายไปอยู่ที่บ้านบิดาของเขาในเมืองชั่วเวลา..... โดยไม่บอกเหตุให้ทราบ เพราะต้องการให้ภรรยาอยู่ต่อไปที่บ้านของบิดานานกว่านั้น และ กามนิตถือคติโบราณที่ว่า.....

สู่ความเป็นผู้ละบ้านเรือน

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. “ความมีครอบครัวก็คือที่คุมขัง แต่สุญญาคาร (อากาศที่โปร่งจากบ้านเรือน) ย่อมเป็นภาคสถานของผู้จาริกแสวงบุญ” เป็นข้อความกล่าวชม.....

๒. ก่อนเดินทางออกจากบ้านสู่ความเป็นจาริกแสวงบุญ กามนิตได้มอบการบ้านเรือนและทรัพย์สมบัติให้อยู่ในความรับผิดชอบของ.....จนกว่า .....จะโตเป็นผู้ใหญ่

๓. “ถ้าที่ได้เห็นเป็นองคุลิมาลนั้นนิมิตแล้ว ก็นับว่าได้ตีความในนิมิตนั้นถูกต้อง” กามนิตมีความรู้สึกเช่นนั้นขณะที่.....

ในห้องโถงบ้านช่างหม้อ

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. พอ พระพุทธเจ้า ทรงสดับ เรื่องราวที่ กามนิตเล่า จบลง ก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่า ความจริงวาสิฏฐีมีความซื่อสัตย์อยู่ในกามนิตมาก ที่ต้องแต่งงานกับสาคาเคียร เป็นเพราะ.....

๒. .....เป็นผู้วานให้องคุลิมาลเข้าไปสืบข่าวกามนิตในกรุงอุชเชนี และเพราะองคุลิมาลไปคราวนั้นเอง กามนิตจึง.....

๓. พระพุทธองค์ไม่ตรัส บอก ความ เป็น ไป ของวาสิฏฐี ให้กามนิตทราบเพราะ.....

๔. “ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รัก เป็นทุกข์” เป็นคำของ..... .....กล่าวแก่.....เพื่อ.....

๕. "ท่านจะถึงความจริงได้ไฉน เมื่อท่านเร่ร่อนไปแต่ผู้เดียวเหมือนนอแรด ไม่เอาเยี่ยงช้างป่าที่ไปเป็นโขลง มีหัวหน้าที่เฉลียวฉลาดชำนาญทางเป็นผู้นำ" เป็นคำของ.....
กล่าวแก่.....เพื่อ.....

๖. "ศาสดาย่อมไม่กระหายอยากได้ศิษย์ แต่ศิษย์ต้องกระหายอยากได้ศาสดาเอง" เป็นข้อความบทหนึ่งใน.....
กามนิตกถึงข้อความตอนนเมอ.....

๗. กามนิตทูลพระพุทธเจ้าที่ห้องโถงช่างปั้นหม้อว่า ผู้ที่เขาอยากได้เป็นศาสดา คือ.....ซึ่งกำลังอยู่ที่.....

๘. เชตวัน เป็นส่วนที่.....ซื้อจาก.....แล้วถวายเป็นที่ประทับของพระพุทธองค์

พระศาสดา

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. เมื่อ พระองค์ ทรง ทราบ ว่า กามนิต ต้อง การ ที่ จะ ไป ศึกษาธรรมกับพระองค์ จึงนำธรรมะที่เคยแสดงแก่เบญจวัคคีย์ที่..... ในมฤคทายวัน จังหวัด.....มาแสดงแก่กามนิตใน

เบื้องต้น

๒. ธรรมะที่พระองค์ทรงเทศน์ โปรด กามนิต ในเบื้องต้น คือ..... อันเป็นความจริงอย่างยิ่ง ๔ ประการได้แก่

๓. ความเกิด ความที่ชีวิตล่วง ๆ ไป ความเจ็บป่วย ความตาย ความอาลัย ความคร่ำครวญ ความลำบาก ความเสียใจ ฯลฯ ล้วนเป็น.....

๔. ความกระหายอยากให้มีไว้บ้าง กระหายอยากให้คงอยู่บ้าง กระหายอยากให้พ้นไปบ้าง เป็น.....

๕. ความดับสนิทแห่งความกระหายต่าง ๆ ความสละเสียได้ ความปลดเสียได้ ความปล่อยเสียได้ ซึ่งความกระหายนั้น คือ.....

๖. ความเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ การงานชอบความ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ คือ.....

๗. ในที่สุดแห่งเทศนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ผู้นั้นได้ทำให้ธรรมดาถึงความบอดแล้ว เขาพ้นจากมารแล้ว ได้ข้าม

ห้วงหรรณพที่ต้องแหวกว่ายเวียนเกิดเวียนตาย ถึงเกาะอันเป็น
แหล่งเดียวที่ผุดพ้นเหนือความเกิดความตาย กล่าวคือ.....

เด็กดื้อ

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความจริงก็เช่นนั้น สิ่งที่เรา
ตถาคตได้เห็นแจ้งแล้ว แต่มิได้แสดงแก่พวกท่าน ย่อมมีมาก
กว่าที่ได้แสดงแล้ว มีอุปมาเหมือนใบประดู่ลายที่อยู่ในมือเรา
กับที่มีอยู่ในป่าฉะนั้น" เป็นคำที่พระพุทธเจ้าเคยตรัสแก่พระ
สาวกที่.....ในกรุง.....

๒. การที่ พระพุทธองค์ ไม่ทรง แสดง ความ จริง ต่าง ๆ ที่
พระองค์ทรงทราบแก่พระสาวก หรือไม่ตรัสเรื่องสวรรค์แก่
กามนิตก็ดี เป็นเพราะ..... .....

๓. พระพุทธเจ้าตรัสแก่กามนิตตอนหนึ่งว่า สกลโลก
ย่อมถูกไฟ เผาผลาญ และ ตัวกามนิต เหมือน กับ มีเพลิง ลุกโชนอยู่
รอบศีรษะ ไฟในที่นี้คือ.....

๔. การที่ พระพุทธเจ้า ทรงยก อุทาหรณ์ เรื่องเด็กปวดฟัน

กับแพทย์มาแสดงแก่กามนิต ก็เพื่อจะทรงชี้แจงให้กามนิต ทราบว่า.....

๕. พระพุทธเจ้าไม่ทรงแสดงพระองค์ให้กามนิตรู้จัก เพราะ.....

๖. พระพุทธเจ้าทรงบรรทมในอาการ.....คือพระหัตถ์ขวาหนุน..... พระบาทซ้ายซ้อนเหลื่อม.....และทรงกำหนดเวลาที่จะ.....

ในท่ามกลางความเป็นไป

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. กามนิตทราบว่าพระพุทธเจ้า พร้อมด้วย สาวก เสด็จมาถึงกรุงราชคฤห์และประทับอยู่ที่ป่ามะม่วง จาก.....

๒. พอทราบข่าวดังนั้นกามนิตดีใจมาก เพราะเดิมเข้าใจว่าพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ .....จะต้องใช้เวลาเดินทางต่อไปอีก.....สัปดาห์ จึงจะได้เฝ้าพระองค์

๓. ขณะที่กามนิตกำลังรอประตูกำแพงกรุงราชคฤห์เปิด กามนิตได้ความรู้เกี่ยวกับทางลัดที่จะไปยัง .....จาก.....

๔. กามนิตถูกวัวบ้าขวิดในขณะที่กามนิตวิ่งเลี่ยวลัดเข้าใน.....

๕. พระภิกษุผู้แก่อาวุโส สองรูป รูปหนึ่งเส้นผมหงอกแล้ว ท่าทางมีสง่าผ่าเผยบอกว่าทรงความเฉียบขาดสามารถ พระภิกษุรูปนี้คือ.....เกิดในวรรณ..... อีกรูปหนึ่งมีอายุอยู่ในมัชฌิมวัย ท่าทางสงบเสงี่ยม สังเกตดูลักษณะราวกับผู้มีอายุในวัยต้น พระภิกษุรูปนี้คือ.....เกิดในวรรณ.....

๖. พระสาวกที่มีรูปลักษณะคล้ายพระพุทธเจ้า คือ.....

๗. พอกามนิตเหลือบไปเห็นเบื้องทางขาวบนท้องฟ้าในยามเช้า ก็เพ้อถึงแม่คงคา ทุกคนในที่นั้นเข้าใจกามนิตต้องการให้พาไปยัง.....เพื่อ.....

๘. คำพูดคำสุดท้ายของกามนิตเมื่อจะสิ้นใจ คือ.....

๙. กามนิตตัวสั่นเทิ้ม กะอักโลหิตออกจากปาก สิ้นใจอยู่ในวงแขนของพระ.....

๑๐. พอพระสารีบุตรรำพึงถึงกามนิตว่า “เมื่อจิตดับไปมีชื่อผู้หญิงคิดอยู่ที่ริมฝีปากไปด้วย ใจคงเศร้าหมอง นี่จะไป

เกิดในภพใดหนอ" พระพุทธเจ้าตรัสว่า กามนิตไปเกิดใน.....
ซึ่งอยู่ทางทิศ.....และจะเสวยสุขอยู่ในนั้นเป็นเวลา.....

๑๑. การที่กามนิตไปเกิดใน.....เพราะ.....

ข้อสอบเทียบความรู้ชั้นมัธยมปีที่ ๖

ประจำปีการศึกษา ๒๔๙๗

๖. ก. จงขีดเส้นใต้คำหรือข้อความในวงเล็บเฉพาะที่ทำให้ใจความในข้อนั้นถูกต้องหรือสมบูรณ์

๑. ต้นประวาลพฤกษ์มีดอกสี (ดำ, แดง, แดงเข้ม)

๒. สวรรค์สุขาวดีอยู่ทางทิศ (ตะวันออก, ตะวันตก, เหนือ)

๓. วาสิฏฐีและกามนิตได้พบกันครั้งสุดท้ายที่ (ลานอโศก, อุทยาน, ป่าประดูลาย)

๔. วาสิฏฐีเป็นชาวเมือง (อุชเชนี, โกสัมพี, สาวัตถี)

๕. ศาสดาย่อมไม่กระหายอยากได้ศิษย์ แต่ศิษย์ต้องกระหายอยากได้ศาสดาเอง เป็นคำกล่าวของ (ของกามนิต, ของพระพุทธเจ้า, ในพระเวท)

ข. จงเติมคำหรือข้อความสั้น ๆ ลงในที่ว่างของข้อความต่อไปนี้ให้ได้ความสมบูรณ์

๑. พวกโจรองคุลิมาลเป็นโจรชนิดที่เรียกว่า.....

๒. "มงกุฎดอกไม้หลายสีของกรุงอุชเชนีที่สถิตเหนือฐานศิลา" หมายถึง.....

๓. ในระหว่างที่พวกโจรกักตัวกามนิตไว้ มีโจรคนหนึ่งที่คอยอุปการะกามนิตอยู่เสมอ โจรคนนี้มีชื่อว่า.....

๔. "ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์" เป็นคำของ.....

๕. วาสิฏฐียอมแต่งงานกับสาคาเคียร เพราะ.....

ประจำปีการศึกษา ๒๔๕๘

๓. ในหนังสือวาสิฏฐีตอนบท "เด็กดื้อ" เนื้อเรื่องดำเนินตามความหมายของชื่อบทหรือไม่ เพราะเหตุไร ?

๔. จงเติมคำหรือความสั้น ๆ ลงในช่องว่างของข้อความ

ต่อไปนี้ให้ถูกต้อง.

๑. "ชื่อว่ากรรม เราจะหลีกหนีไม่พ้น ต้องปล่อยไปตามกรรม เหมือนกระแสน้ำที่พัดพาเอาต้นอ้อลอยไปฉะนั้น" เป็นคำกล่าวของ.....

๒. กามนิตออกสู่ความเป็นผู้ละบ้านเรือน เนื่องแต่.....

๓. ชื่อหัวข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่กามนิตในเบื้องต้นคือ.....

๔. แม่น้ำที่ประชาชนในกรุงโกสัมพีถือกันว่าลงอาบแล้วชำระบาปได้คือ.....

๕. หญิงสำหรับเล่นคลีบูชาพระลักษมีต้องเลือกคนที่...

๖. เทพเจ้าที่พวกโจรนับถือว่าเป็นผู้คุ้มครองโจรคือ.....

๗. องคุลิมาลสวมเครื่องประดับพิเศษอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนรู้จักว่าผู้สวมเป็นองคุลิมาล เครื่องประดับนั้นคือ.....

๘. คำพูดคำสุดท้ายของกามนิตเมื่อจะสิ้นใจคือ.....

๙. เหตุที่องคุลิมาลเข้าไปในกรุงอุชเชนี เพราะ.....

๑๐. พระสาวกที่มีรูปลักษณะคล้ายพระพุทธเจ้าคือ.....

ประจำปีการศึกษา ๒๔๙๙

๔. การที่พระพุทธเจ้ามิได้แสดงพระองค์ให้กามนิตรู้จัก

ว่าพระองค์คือ พระพุทธเจ้าที่กามนิตกำลังปรารถนาจะได้ไปพบนั้น ท่านเข้าใจว่าเป็นเพราะเหตุใด

๕. ก. กามนิตสละบ้านเรือนออกถือเพศเป็นจาริกแสวงบุญย์เพราะ

๑. เพื่อจะไปพบพระพุทธเจ้า

๒. ได้สำนึกว่าการใช้วิชิวิตของตนในทำนองที่แล้วมานั้นปราศจากสาระ

๓. เบื่อภรรยา

ข. “ท่านจะดูถึงความจริงได้ไฉน เมื่อท่านเร่ร่อนไปแต่ผู้เดียวเหมือนนอแรด” เป็นคำกล่าวของ ๑ พระพุทธเจ้า ๒ วาชศรพ ๓ พรามณ์

ค. เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงธรรมให้ฟังแล้ว กามนิตไม่ยอมเชื่อเพราะ

๑. ไม่รู้ว่าผู้แสดงธรรมนั้นคือพระพุทธเจ้า

๒. เห็นว่าธรรมที่ตนได้ฟังนั้นเหตุผลอ่อนไม่น่าเชื่อ

๓. ยังมีใจเป็นห่วงทิพย์สุข ต้องการบรรลุธรรมชนิดที่ตายแล้วได้ขึ้นสวรรค์

ง. บุคคลที่เป็นต้นเหตุให้กามนิตไม่ได้แต่งงานกับ

วาสิฏฐี คือ

๑. สาตาเคียร ๒. องคุลิมาล ๓. วาสิฏฐี

จ อธิบายความหมายของข้อความต่อไปนี้แต่โดยย่อพอให้เข้าใจ

๑. รวดเร็วปานกามนิตหนุ่ม

๒. ทั้งสองรักใคร่กันดีราวภริยากามนิต

ประจำปีการศึกษา ๒๕๐๐

๕. จงเติมคำที่ถูกต้องในข้อต่อไปนี้

ก. สังสารวัฏ แปลว่า.....

ข. วรรณะทั้ง๔ของอินเดีย คือ.....

ค. โจรที่กลับใจกลายเป็นสาวกของ พระพุทธเจ้ามีชื่อว่า.....

ง. มหากาพย์ที่กล่าวถึงการรบระหว่างกษัตริย์ พวกปาณฑพ กับ พวกเการพ มีชื่อว่า.....

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องในวงเล็บ เขียนลงในกระดาษคำตอบของท่าน ให้ตรงกับข้อที่กำหนดให้

จ. ต้นไม้ที่มีดอกส่งกลิ่นหอม ทำให้ระลึกชาติได้ คือ

(ต้นอโศก, ต้นประวาลพฤกษ์, ต้นกัลปพฤกษ์)

ฉ. เทพเจ้าที่ทรงดื่มพิษร้ายเพื่อรักษาโลกให้พ้นภัย คือ (พระพรหม, พระนารายณ์, พระศิวะ)

ช. พวกโจรไม่ฆ่ากามนิต เพราะ (วาชศรพห้ามไว้, ต้องการค่าไถ่, กามนิต์แสดงความเก่งกล้าให้โจรเห็น)

ซ. วาสิฏฐียอมแต่งงานกับสาคาเคียร เพราะ (เห็นความดีของสาคาเคียร, ถูกบังคับและถูกหลอกลวงด้วยอุบายทุจริต, โกรธที่กามนิตไปแต่งงานกับหญิงอื่น)

๖. พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง หลักธรรม หมวดใด โปรดกามนิตในห้องโถงช่างปั้นหม้อ จงยกธรรมะหมวดนั้นมาอธิบายตามที่ท่านเข้าใจ.

ปีการศึกษา ๒๕๐๑

๕. จงเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง หรือเหมาะสมที่สุด เขียนลงในกระดาษคำตอบของท่าน ให้ตรงกับหัวข้อที่กำหนดให้

ก. เมื่องที่พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน คือ (โกสัมพี, พาราณสี, ราชคฤห์)

ข. กามนิตละบ้านเรือนออกจาริกแสวงบุญย์ เพราะ (พลาดรักในตัววาสิฏฐี, คิดขึ้นมาได้ว่า ชีวิตที่ล่วงมาแล้วหาสาระมิได้, เลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า)

ค. เมื่อกามนิตกลับไปกรุงโกสัมพีเป็นครั้งที่สองนั้น มีเหตุการณ์ที่ทำให้เขากระเทือนใจ คือ (พบว่า กามนิตกลายเป็นเจ้าสาวของสาคาเคียร, ทราบข่าวว่าวาสิฏฐีตาย, วาสิฏฐีไม่ยอมให้กามนิตไปพบเหมือนเดิม)

ง. องคุลิมาล ไปปรากฏตัวที่บ้านของกามนิต (เพื่อบิณฑบาต, ต้องการไปดูลาดเลาเพื่อเข้าปล้น, วาสิฏฐีวานให้ไปสืบข่าวของกามนิต)

จ. จงอธิบายชื่อต่อไปนี้

กุรุเกษตร, อรชุณ, ทมยันตี, วาชศรพ

๖. "ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์" ท่านเห็นด้วยตามพระพุทธดำรัสนี้หรือไม่ จงอธิบายและยกตัวอย่างจากชีวิตจริงที่ท่านเคยพบเห็นมาประกอบให้เห็นจริง

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญสิน ๒๗ ถนนวุฒากาศ ธนบุรี

นายจันทร์ นาคนิศร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๓

ปีการศึกษา ๒๕๐๒

๓. ก. จงเลือกคำตอบที่ถูกต้อง ในวงเล็บ เขียนลงในกระดาษสำหรับเขียนตอบให้ตรงกับเนื้อเรื่องที่ท่านทราบ

๑. ทุ่งกุรุเกษตร คือ.....

(ทุ่งข้าวใหญ่ในกรุงอุชเชนี, สนามรบในสมัยมหาภารตยุทธ, สนามเล่นคดีในกรุงโกสัมพี)

๒. ราชคฤห์เป็นเมืองที่.....

(พระพุทธเจ้าประสูติ, พระพุทธเจ้าเพิ่งเสด็จมาเป็นครั้งแรก เมื่อพระองค์ใกล้จะเสด็จปรินิพพาน, พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาเมื่อครั้งพระองค์ยังหนุ่มอยู่)

๓. กามนิตพบวาสิฏฐีครั้งแรกเมื่อ.....

(ไปเที่ยวอุทยานนอกกรุงโกสัมพี, ไปเที่ยวตลาดกรุงโกสัมพี, ไปที่ลานอโศกบริเวณปราสาทของบิดาวาสิฏฐี)

๔. ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนา ให้กามนิตฟังในห้องโถงบ้านช่างหม้อ คือ.....

(ทิฏฐธัมมิกประโยชน์, อริยสัจสี่, สัปปุริสธรรมเจ็ด)

ข. จงอธิบายชื่อต่อไปนี้

จุฬาตีริคูณ, สาริบุตร, กฤษณะ, พิมพิสา

๔. ถ้าท่านจะเชิญชวน ให้ผู้ที่ไม่เคยอ่านหนังสือวาสิฏ
สนใจที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านจะมีวิธีพูดอย่างไร ให้เขาเห็
คุณค่าของหนังสือวาสิฏฐี จงชี้แจงมาตามความคิดเห็นของท่า

๕ จงเล่าเหตุการณ์ตั้งแต่ตอนที่องคุลิมาลไปปรากฏต
ที่บ้านกามนิตจนถึงตอนที่กามนิตตัดสินใจออก "จาริกแสว
บุญ"

นิทราชาคริตฉบับสอบไล่

อาจารย์เสนีย์ วิลาวรรณ อ.บ ค.บ.

เรียบเรียง

ราคาเล่มละ ๓.๐๐ บาท

คำถาม–คำตอบ รวมวิชา ม. ๓.....๕ บาท

คำถาม–คำตอบ รวมวิชา ม. ๖.....๑๐บาท

โดย อาจารย์สำนวน งามสุข *พ.ม.*

ปลุกใจเสือป่า – ธรรมจริยา

ฉบับสอบไล่

อาจารย์เสนีย์ วิลาวรรณ อ.บ. ค.บ.

เรียบเรียง

ราคาเล่มละ ๒.๕๐ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่

สำนักพิมพ์ ธนบุรีศึกษา

๗๘๒ วงเวียนใหญ่ ธนบุรี